

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA I TURIZMA

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI MJERA IZ AKCIONOG PLANA ZA SMANJENJE NEGATIVNOG UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU

2020.

Crna Gora
Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Adresa: IV proleterske brigade broj 19
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 446 200
+382 20 446 339
fax: +382 20 446 215
www.mrt.gov.me

Pripremili:

Ministarstvo održivog razvoja i turizma, u saradnji sa:

- ✓ *Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja,*
- ✓ *Ministarstvom saobraćaja i pomorstva,*
- ✓ *Ministarstvo unutrašnjih poslova,*
- ✓ *Ministarstvom zdravlja,*
- ✓ *lokalnim samoupravama,*
- ✓ *Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju,*
- ✓ *Upravom za inspekcijske poslove,*
- ✓ *Upravom za vode,*
- ✓ *Upravom za šume,*
- ✓ *Upravom za statistiku,*
- ✓ *Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore,*
- ✓ *Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom Crne Gore,*
- ✓ *Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine,*
- ✓ *Institutom za javno zdravlje Crne Gore,*
- ✓ *Institutom za biologiju mora*

SADRŽAJ:

SPISAK SKRAĆENICA:.....	3
I) UVOD.....	4
II) KVALITET VAZDUHA.....	5
III) KVALITET VODA.....	8
IV) MORSKI EKOSISTEM	16
V) UPRAVLJANJE OTPADOM.....	22
VI) BIODIVERZITET.....	31
VII) BUKA	47
VIII) RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI	54
IX) ZEMLJIŠTE.....	56
X) ZAKLJUČAK.....	57

SPISAK SKRAĆENICA:

AZPŽS	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine
EIA	Procjena uticaja na životnu sredinu
EU	Evropska unija
IBM	Institut za biologiju mora
IJZ	Institut za javno zdravlje Crne Gore
JLS	Jedinice lokalne samouprave
JPMD	Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom
JPNP	Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore
MORT	Ministarstvo održivog razvoja i turizma
MPRR	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
MSFD	Okvirna direktiva o morskoj strategiji
MSP	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NVO	Nevladin sektor
PPOV	Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda
QMS	Standard menadžmenta kvalitetom
SEA	Strateška procjena uticaja na životnu sredinu
UBHVF	Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove
UIP	Uprava za inspekcijske poslove
UŠ	Uprava za šume
UTU	Urbanističko tehnički uslovi
UV	Uprava za vode
VIS	Vodni informacioni sistem
VCG	Vojska Crne Gore
ZHMS	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju

I) UVOD

Izvještavanje o stanju životne sredine u Crnoj Gori vrši se na godišnjem nivou, u okviru **Informacije o stanju životne sredine** koja sadrži prikaz stanja po segmentima (*vazduh, klimatske promjene, vode, morski ekosistem, zemljište, otpad, biodiverzitet, buka, hemikalije i radioaktivnost*), kao i **Predloga mjera** u cilju poboljšanja postojećeg stanja životne sredine. Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) je u obavezi da Vladi Crne Gore *godišnje* podnosi Izvještaj o implementaciji usvojenog Prijedloga mjera.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 27. juna 2019. usvojila Informaciju o stanju životne sredine u 2018, s Predlogom mjera za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu.

Izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu pripremio je Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT), u saradnji sa: Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR), Ministarstvom saobraćaja i pomorstva (MSP), Ministarstvom unutrašnjih poslova (MUP), Ministarstvom zdravlja (MZ), lokalnim samoupravama, Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju (ZHMS), Upravom za inspekcijske poslove (UIP), Upravom za vode (UV), Upravom za šume (UŠ), Upravom za statistiku, Javnim preduzećem za nacionalne parkove Crne Gore (JPNP), Javnim preduzećem za upravljanje morskim dobrom Crne Gore (JPMD), Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine (AZPŽS), Institutom za javno zdravlje Crne Gore (IJZ) i Institutom za biologiju mora (IBM).

Predmetni izvještaj sačinjen je na osnovu podataka dostavljenih MORT-u od strane gore navedenih subjekata koji su Akcionim planom prepoznati kao nosioci određenih aktivnosti.

Izvještajem je obuhvaćeno **47 mjera** koje se odnose na sljedeće oblasti: *kvalitet vazduha, kvalitet voda, morski ekosistem, biodiverzitet, upravljanje otpadom, buka, radioaktivnost i zemljište*.

II) KVALITET VAZDUHA

*U oblasti kvaliteta vazduha u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju 7 **mjera**. Od toga, realizovano je 5 mjera, 1 mjera je u fazi realizacije, dok je 1 nerealizovana.*

Mjera 2.1: Izvršiti reviziju mreže za praćenje kvaliteta vazduha u okviru projekta IPA/2014/032-803.09/ME/AirQuality

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2018. od strane MORT-a i AZPŽS.

Status: Realizovano

U okviru IPA projekta „Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori“ (2014/032-803.09/ENV/SER), a u skladu sa zakonskom obavezom, tokom 2017. izvršeno je terensko ispitivanje za prvu redovnu reviziju zona kvaliteta vazduha (ovakve revizije vrše se na svakih 5 godina). Izvršena je revizija zona kvaliteta vazduha, a na osnovu izvršenog ispitivanja utvrđene su lokacije za tri nove automatske stanice i definisana potreba relociranja određenih mjernih mjesta u okviru državne mreže za praćenje kvaliteta vazduha. Na predlog MORTA-a, Vlada Crne Gore je u oktobru 2018. usvojila Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha ("Sl. list CG", broj 064/18), sa prikazom novih lokacija mjernih stanica u okviru državne mreže.

Mjera 2.2: Izraditi inventar zagađujućih materija u vazduh za period 2012-2015, izvršiti unaprijeđenje vođenja inventara acidifikujućih i eutrofikujućih zagađujućih materija i prekursora ozona, teških metala i POPs-ova

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2018. od strane AZPŽS.

Status: Realizovano

MORT je krajem 2019. godine finansijski podržao saradnju Agenciju za zaštitu prirode i životne sredine (AZPŽS) i austrijske Agencije za životnu sredinu, koja je rezultirala izradom inventara emisija zagađujućih materija u vazduh za period 2012-2018. i ažuriranjem inventara za kompletnu vremensku seriju od 1990. u skladu sa inoviranom metodologijom. Ažurirani inventar je kompletiran u martu 2020.

Mjera 2.3: Nabaviti opremu i opremiti 7 postojećih i 3 nova mjerna mjesta u okviru državne mreže za praćenje kvaliteta vazduha

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2018. od strane AZPŽS i MORT-a.

Status: Realizovano

Tokom 2019. finalizovan je IPA projekat "Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori" vrijedan 1,1 milion eura u okviru koga je nabavljena, instalirana i puštena u rad nova oprema za praćenje i analizu kvaliteta vazduha. U okviru projekta izvršena je obavezna revizija zona kvaliteta vazduha, postavljena su tri nova mjerna mjesta za praćenje kvaliteta vazduha, dok su na postojećim ugrađeni novi mjerni instrumenti i izvršeno premiještanje mjernih mjesta na reprezentativnije lokacije tamo gdje je to bilo moguće i potrebno.

Mjera 2.4: Obaviti uspješnu obuku osoblja CETI-ja i ZHMS-a za rukovanje sa novom opremom

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2018. od strane AZPŽS.

Status: Realizovano

U sklopu projekta "Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori", distributer opreme je u skladu sa uslovima iz tenderske dokumentacije izvršio obuku tehničkog osoblja za rukovanje opremom koja je donirana.

Mjera 2.5: Obezbijediti potrebna sredstva za održavanje Državne mreže za praćenje kvaliteta vazduha za servis i kalibraciju mjernih instrumenata

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2019. od strane AZPŽS.

Status: Nerealizovano

Oprema u državnoj mreži za praćenje kvaliteta vazduha nije redovno servisirana i kalibrisana, što ne bi smjelo više da se događa.

Mjera 2.6: U cilju ispunjavanja obaveza definisanih Zakonom o zaštiti vazduha, da se ZHMS akredituje za metode mjerenja koje će sprovoditi na EMEP stanici koja će biti ustanovljena na lokaciji Velimlje

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi do IV kvartala 2022. od strane ZHMS

Status: U fazi realizacije

ZHMS ima uveden sistem menadžmenta kvalitetom rada u oblasti kvaliteta vazduha, u šta bi trebalo da se uklapi i akreditacija novih metoda iz djelokruga EMEP u budućem periodu, kao proširenje dosadašnjeg obima akreditacije.

Kad se steknu uslovi, ZHMS podnijeće prijavu za prošireni obim akreditacije Akreditacionom tijelu Crne Gore. Osim tehničkih priprema, biće potrebno da se u budžetu obezbijede i značajna finansijska sredstva za ovu svrhu.

Tehnički uslovi za akreditovanje ovih metoda su složeni i zahtijevaju odgovarajuće vrijeme. Kako je oprema za stanicu EMEP (automatske opreme na lokaciji Velimlje i analitičke opreme u novoj laboratoriji u ZHMS) postavljena krajem septembra 2019, potreban je period prikupljanja određene količine podataka, i validacije istih, prije uspostavljanja uslova za akreditaciju.

Prva godina realizacije monitoringa iz protokola EMEP na nivou 1, predviđena je za testiranje radnih i operativnih uslova opreme i zahtjevnu obuku malobrojnog kadra. Ukoliko sve bude sprovedeno predviđenom dinamikom, naredna godina (možda i duže) predviđena je za rad opreme u punom kapacitetu i propratne aktivnosti vezane za kvalitet podataka. Ovaj period završiće se validacijom podataka od strane EMEP Centra za monitoring, što je najvažniji korak i svrha nabavke opreme. Tokom ovog i perioda koji slijedi nakon toga, ZHMS će sprovoditi sve predviđene aktivnosti, tj. primjenu svih standarda QSM, potrebnih za akreditaciju novih metoda.

Mjera 2.7: Nastaviti sa realizacijom mjera u skladu sa Akcionim planom uz Nacionalnu strategiju upravljanja kvalitetom vazduha za period 2017-2020. godine

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2020. od strane MORT-a
Status: Realizovano

Vlada Crne Gore je u julu 2020. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha za period 2017-2020, za 2019. Akcionim planom za sprovođenje Nacionalne strategije upravljanja kvalitetom vazduha za period 2017-2020, tokom 2018. planirano je sprovođenje 10 mjera, od kojih je 8 bilo potrebno realizovati do kraja 2019. Od planiranih mjera 2 su u potpunosti realizovane, sprovođenje 6 mjera je u toku, dok su 2 mjere nerealizovane. Tokom izvještajnog perioda realizovane su i određene mjere čija je realizacija bila planirana tokom 2018.

III) KVALITET VODA

*U oblasti kvaliteta voda u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **9 mjera**. Od toga su: 2 mjere u fazi realizacije, a 7 mjera se u kontinuitetu realizuje.*

Mjera 3.1: Izvršiti delineaciju vodnih tijela u Crnoj Gori

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti tokom 2020. od strane MPRR i UV.

Status: U fazi realizacije

Delinacija vodnih tijela je jedna od aktivnosti koja je realizovana u sklopu projekta: „Jačanje kapaciteta za implementaciju Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“. Izvještaj o delinaciji vodnih tijela je sastavni dio Planova upravljanja riječnim slivovima, ali se u formalno-pravnom smislu finalizacija delinacije vodnih tijela u Crnoj Gori očekuje usvajanjem Planova upravljanja riječnim slivovima na sjednici Vlade Crne Gore.

Mjera 3.2: Dopuniti i unaprijediti Program monitoringa voda, koji bi bio u skladu sa preporukama i smjernicama Okvirne direktive o vodama

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane: MPRR, ZHMS i UV.

Status: Kontinuirano se realizuje

Program monitoringa površinskih i podzemnih voda je značajno unaprijeđen i pripremljen u skladu sa smjernicama Okvirne direktive o vodama, a usvojen je u IV kvartalu 2019.

Redovni monitoring kvaliteta površinskih i podzemnih voda tokom 2019. sprovodi se u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama, odnosno Pravilnikom o načinu i rokovima utvrđivanja statusa površinskih voda („Sl. list CG“, br. 25/19) i Programom monitoringa kvantiteta i kvaliteta površinskih i podzemnih voda za 2019. Monitoring površinskih voda

uključuje monitoring ekološkog statusa voda koji se određuje na osnovu monitoringa bioloških elemenata kvaliteta i osnovnih fizičko-hemijskih elemenata. Takođe, na osnovu člana 58 stav 4 Zakona o vodama („Sl. list CG“ br.73/10, 32/11, 47/11, 48/15, 52/16, 55/16, 84/18), Vlada Crne Gore je na predlog Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) na sjednici od 26.12.2019. donijela Program monitoringa površinskih i podzemnih voda za 2020. Radi korišćenja i zaštite površinskih i podzemnih voda prate se kvalitativni i kvantitativni parametri površinskih i podzemnih voda. Program monitoringa uključuje monitoring hemijskog i ekološkog statusa površinskih voda i monitoring hemijskog i kvantitativnog statusa podzemnih voda. Monitoring voda je osnova za pregled i procjenu statusa voda, kao i za planiranje upravljanja vodama. Mreža za monitoring površinskih voda uspostavljena je saglasno zahtjevima člana 8 Okvirne Direktive o vodama tako da osigurava cjelovit i sveobuhvatan pregled ekološkog i hemijskog statusa u svakom rječnom slivu.

ZHMS je sprovodio redovni Program monitoringa kvaliteta voda u 2019, u skladu sa godišnjim planom i realizovane su 4 serije uzorkovanja, na bazi kojih je pripremljen godišnji izvještaj. Godišnji izvještaj sadrži podatke o kvalitetu voda iz redovnog programa, koji uključuje 10 vodotoka, 6 podzemnih bunara, 3 jezera, 5 vještačkih jezera - akumulacija i obalno more, odnosno 42 mjerna mjesta.

Kada su u pitanju rijeke, program obuhvata 10 vodotoka, sa 15 mjernih mjesta, 3 prirodna jezera - 6 mjernih mjesta, ZPVT/VVT- vještačka jezera 5 mjernih mjesta; mješovite - prelazne vode - 5 mjernih mjesta i obalne vode mora - 5 mjernih mjesta. Lokacije na vodotocima koje su ispitivane su lokacije visokog prioriteta, odnosno mjesta prioriteta 1, a prate se kao najznačajnije stanice i uglavnom su smještene nizvodno od centara visoke ljudske aktivnosti i smatraju se da su pod snažnim antropogenim pritiskom. Ove lokacije su definisane Programom monitoringa površinskih i podzemnih voda.

Redovni monitoring kvaliteta voda tokom 2020. godine, kada su u pitanju rijeke, obuhvata 20 vodotoka, sa 38 mjernih mjesta, 3 prirodna jezera - 6 mjernih mjesta, ZPVT/VVT - vještačka jezera 5 mjernih mjesta; mješovite - prelazne vode - 5 mjernih mjesta i obalne vode mora - 5 mjernih mjesta. Lokacije na vodotocima koje se ispituju su lokacije visokog (operativni monitoring) i srednjeg prioriteta (nadzorni monitoring), odnosno mjesta prioriteta 1 i mjesta prioriteta 2. Stanice prioriteta 1 uglavnom su smještene nizvodno od centara visoke ljudske aktivnosti i smatraju se da su pod snažnim antropogenim pritiskom, a stanice prioriteta 2 su stanice koje su pod antropogenim pritiskom u smislu fizičkog uticaja, odnosno vađenje šljunka, erozija i malih hidroelektrana.

Mjera 3.3: Izraditi Planove upravljanja rječnim basenima/slivnim područjima

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi tokom 2020. od strane MPRR i UV.

Status: Kontinuirano se realizuje

Planovi upravljanja rječnim slivovima (Jadranskim i Dunavskim) su pripremljeni, kao dio završnog mjerila u Poglavlju 27 koje se odnosi na Kvalitet voda, a sredstva za realizaciju ove aktivnosti su obezbijeđena kroz IPA projekat „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“. Procedura Javne rasprave je sprovedena, nakon čega je predviđeno usvajanje na sjednici Vlade Crne Gore.

Mjera 3.4: Striktno poštovati Kodeks dobre poljoprivredne prakse, u cilju smanjenja nitrata u vodama

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MPRR i UV

Status: Kontinuirano se realizuje

MPRR je donijelo Kodeks dobre poljoprivredne prakse koji pruža sveobuhvatni pregled svih preporuka i uslova koje poljoprivrednici treba da ispune kako bi zaštitili životnu sredinu. Jedan od osnovnih uslova za ostvarivanje podrške kroz mjere Agrobudžeta koje svake godine sprovodi ovo Ministarstvo, jeste poštovanje principa propisanih ovim kodeksom.

Mjera 3.5: Ispoštovati normu redovnog praćenja kvaliteta vode prema Zakonu o obezbjeđivanju zdravstveno ispravne vode za ljudsku upotrebu ("Sl. list CG", br. 080/17) i Pravilniku o parametrima, provjeri usaglašenosti, metodama, načinu, obimu analiza i sprovođenju monitoring zdravstvene ispravnosti vode za ljudsku upotrebu ("Sl. list CG", br. 064/18).

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane MZ i IJZ

Status: Kontinuirano se realizuje

U 2019. na teritoriji Crne Gore ukupno je ispitivano 23.266 uzoraka voda za piće sa gradskih vodovoda i drugih javnih objekata vodosnabdjevanja i to: 11.830 mikrobiološki i 11.436 fizičko i fizičko-hemijskih.

Prema rezultatima mikrobioloških ispitivanja 2,95% ispitanih uzoraka hlorisanih voda nije zadovoljilo propisane norme higijenske ispravnosti, najčešće zbog povećanog ukupnog broja bakterija i identifikacije koliformnih bakterija. Na osnovu rezultata fizičko - hemijskih ispitivanja 4,26 % ispitanih uzoraka hlorisanih voda nije odgovaralo važećim propisima. Najčešći uzrok neispravnosti bio je nedovoljna koncentracija ili potpuno odsustvo rezidualnog hlora, kao i povećana mutnoća u periodu obilnijih padavina.

Osim toga, na pojedinim vodovodima, naročito u periodu malih voda, na primorju dolazi do zaslanjivanja, dok je povećan sadržaj nitrata i gvožđa konstatovan u uzorcima iz vodovodne mreže u Ulcinju, Budvi i Tivtu. Sadržaj nitrata evidentiran je najvjerovatnije usljed neadekvatne primjene vještačkih đubriva za poljoprivrednu proizvodnju.

Mjera 3.6: U cilju unaprijeđenja kvaliteta vode za piće, posebna pažnja se mora posvetiti zonama sanitarne zaštite, stalnoj kontroli higijenske ispravnosti vode za

piće, neophodnoj dezinfekciji, kao i rekonstrukciji vodovodne mreže, gdje je to neophodno

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno kontinuirano sprovoditi od strane JLS.

Status: Kontinuirano se realizuje

Na osnovu odluke o vodosnabdijevanju, tretmanu i odvođenju otpadnih voda na području Opštine **Žabljak** ("Sl. list CG –opštinski propisi", br. 15/08) DOO "Komunalno i vodovod" sprovodi propisanu sanitarnu zaštitu izvorišta, kontoroliše higijensku ispravnost vode za piće i vrši dezinfekciju. U izvještajnom periodu završena je prva faza rekonstrukcije vodovodnog sistema na gradskom području.

U prethodnom periodu, u okviru projekta „Unaprijeđenje vodosnabdijevanja u **Opštini Berane**“ izgrađeni su sljedeći objekti: pumpna stanica „Grad“, rezervoar na Jasikovcu kapaciteta 1250 m³, automatska stanica za hlorisanje na prekidnoj komori „Salača“ i automatska stanica za hlorisanje „Dapsiće“. Navedeni objekti su povezani SCADA sistemom. Opština Berane je uradila Idejni projekat za povezivanje „Ržanog vrela“ kapaciteta oko 150 l/s, koje bi obezbijedilo dodatne količine pitke vode za Berane i okolna prigradska naselja. Na ovom cjevovodu plan je da se izgradi i mala protočna hidrocentrala čime bi se osim za piće voda iskoristila i za proizvodnju električne energije.

U **Opštini Bijelo Polje** postoje dvije zone sanitarne zaštite - uža zona i šira zona zaštite oko same kaptaze vodoizvorišta, kao i 24-časovna stražarska služba. Svakodnevno se u JP „Vodovod Bistrica“ vrši neophodna dezinfekcija. U toku su radovi na poboljšanju vodosnabdijevanja naselja koji do sada nijesu imali vodu sa gradskog vodovoda, a uz to se i vrši rekonstrukcija vodovodne mreže.

Tender za izbor izvođača radova za zaštitu i uređenje vodizvorišta „Gojakovići“ u **Opštini Mojkovac** gdje su definisane zone sanitarne zaštite, u skladu sa projektnom dokumentacijom, je završen i izabran je izvođač radova. U toku je procedura prijave radova za I fazu, koja obuhvata 85% ukupnih radova, dok će radovi II faze koji obuhvataju 15% radova biti nastavljeni nakon rješavanja imovinsko pravnih odnosa na predmetnoj lokaciji.

Opština Kolašin u saradnji sa lokalnim preduzećem „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o kontinuirano radi na otklanjanju gubitaka vode na mreži. U tom cilju, pored svakodневnih intervencija na terenu, od sredstava iz EU fondova izrađen je Projekat sanacije gubitaka na vodovodnoj mreži koji obuhvata i nove kaptaze na gradskom vodoizvorištu Mušovića Rijeka. Sredstva za rekonstrukciju vodovodne mreže su odobrena od strane Vlade Crne Gore, putem kapitalnog budžeta. Preduzeće „Vodovod i kanalizacija“ kontinuirano radi na povećanju kvaliteta vode za piće, putem dezinfekcije hlorom i ostalim metodama.

DOO „Vodovod i kanalizacija“ – **Rožaje** je naručio izradu Projekta o određivanju i održavanju zona i pojaseva sanitarne zaštite izvorišta „Vrelo Ibar“ i ograničenja u tim zonama. Projekat je urađen od strane Zavoda za geološka istraživanja–Podgorica. Projektom je predviđeno da oko vodozahvata, crpne stanice, građevine za pogon treba da

bude ograda u prečniku od 10 m, a oko cjevovoda po dva metra sa obje strane. Takođe, upozorenja o zabrani neovlašćenog pristupa moraju biti istaknuta. U toku su pripremne radnje za realizaciju pomenutog projekta. Oko glavnog gradskog razvodnog bazena, zapremine 2000 m³ je urađena prva zona sanitarne zaštite.

Shodno podacima DOO „Vodovod i kanalizacija“ **Cetinje** analizom rizika ustanovljeno je da je neophodno zaštititi vodoizvorišta određivanjem zona sanitarne zaštite. Preduzete su aktivnosti na dobijanju rješenja o zaštiti vodoizvorišta, kao prioritetne aktivnosti. Izvorišta vode u planu za bezbjednost vode (water safety plan), definisana su kao prva kontrolna kritična tačka u procesu vodosnabdijevanja. Shodno tome, rješenjima nadležnog MPRR-UV određene su zone sanitarne zaštite za izvorišta: „Podgorska vrela“, „Uganjska vrela“ i „Obzovica“, sve u skladu sa Glavnim projektom za određivanje i održavanje zona i pojaseva sanitarne zaštite i ograničenja u tim zonama. Odmah po dobijanju pomenutih rješenja poslat je zahtjev UV za izdavanje vodnih dozvola i proces dobijanja istih je u toku. Što se tiče kontrole higijenske ispravnosti vode za piće, to je regulisano permanentnim analizama koje izvodi nadležna institucija.

U 2019. izvršene su 122 analize hlorisane vode, koje radi Opšta bolnica Bar. U prvoj polovini 2020. godine izvršeno je 69 pomenutih analiza. Takođe, vršene su i interne kontrole. U toku 2019. godine, obavljeni su redovni tretmani dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije (DDD), koje je uradila ovlašćena institucija „Slavisan“ iz Podgorice. Prolječni tretman DDD usluga za 2020. obavljen je u aprilu mjesecu, a jesenji je planiran za početak septembra, i time je ispoštovan jedan od zahtjeva za normalno funkcionisanje sistema, shodno standardima kvaliteta. Što se tiče rekonstrukcije vodovodne mreže, ona se odvija prema faznom redoslijedu. Započeta je rekonstrukcija vodovodne mreže u Mojковаčkoj ulici, a projektima koji su u fazi pripreme biće obuhvaćen i ostali dio mreže na gradskom području. Takođe, intenzivirani su radovi na transportnom cjevovodu, dovršeni na potezu od PK „Velja gora“ do hlorne stanice „Lašor“ i dužini od 1800m .

Rekonstrukcija cjevovoda u naselju Daljam u Opštini **Danilovgrad** predstavlja I fazu planirane rekonstrukcije, kojom se iz upotrebe izbacuje dotrajali Ac cjevovod profila Ø125 mm, koji je bio uzrok velikih gubitaka na vodovodnoj mreži. Ovaj cjevovod zamijenjen je cjevovodom PEVG DN 110mm u dužini od 550 m, a tom prilikom su izgrađena i dva priključna cjevovoda PEVG DN 63 mm ukupne dužine oko 100m, kojim je izvršeno spajanje novog cjevovoda PEVG DN 11mm sa postojećim distributivnim krakima. Izgrađene su 3 šahte za smještaj vodovodnih armatura. U sklopu ovog projekta izvedena je i rekonstrukcija mjerno-upravljačkog mjesta „Serdar Kula“. Dio opreme (mjerači protoka, igličasti ventil i transmiteri pritiska) je ugrađen u sklopu projekta „Nabavka i ugradnja SCADA sistema“. Rekonstrukcija cjevovoda u naselju Krivaja, takođe, predstavlja I fazu planirane rekonstrukcije. Zamijenjeno je oko 700m starog, dotrajalog cjevovoda AC Ø60mm sa cjevovodom PEVG DN 90mm i sa izgradnjom 6 šahti za smještaj vodomjera i vodovodnih armatura i fazonskih komada. Izvršeno je grupisanje vodomjera u izgrađenim šahtama pored puta, kako bi se spriječila neevidentirana potrošnja vode.

Kada je u pitanju rekonstrukcija cjevovoda u naselju Luke planirano je da se iz upotrebe izbaci postojeći cjevovod AC Ø60mm, a umjesto njega je izgrađeno oko 1 100m cjevovoda PEVG DN 90mm i oko 1 000 m cjevovoda PEVG DN 63 mm, sa izgradnjom 9 vodovodnih šahti. U iste kanalske rovove sa glavnim cjevovodom, kako kasnije ne bi morao da se vrši iskop, položeno je oko 3 000 m priključnog cjevovoda PEVG DN 25mm. Prilikom izgradnje kružnog toka u Spužu, javila se potreba za rekonstrukcijom starih cjevovoda. Ovom prilikom zamijenjeno je oko 110m cjevovoda PEVG DN 200m, koji je kroz sami kružni tok provučen kroz kanalicu profila DN 300mm u dužini od oko 30m.

Izmiještanjem glavnog cjevovoda PEVG DN 250mm, kod glavnog kružnog toka u Danilovgradu, zamijenjeno je oko 230m cjevovoda PEVG Dn 250mm. Zbog stalnih problema sa pražnjenjem baterija na hlorinatorskom postrojenju u rezervoaru „Lubovo“, pristupilo se ugradnji solarnih panela. Izvršena je sanacija rezervoara u naselju Gornji Rsojevići sa izgradnjom hidroizolacije.

Zbog čestih problema u protoku električne energije i zbog čestih kvarova na vodovodnoj mreži u naselju Zagreda, pristupilo se zamjeni elektro kabla u dužini od 100m, kao i rekonstrukciji cjevovoda PEVG DN 40mm iste dužine.

Snadbijevanje vodom rezervoara „Grbe“ vrši se iz podgoričkog vodovodnog sistema sa izvorišta „Mareza“. Zbog velikih gubitaka vode koji nastaju u ovom rezervoaru, odlučeno je da se isti isključi iz upotrebe, pa se pristupilo izgradnji bajpasa.

Glavni projekat izmiještanja hidrotehničkih instalacija u sklopu rekonstrukcije Magistralnog puta M18 Podgorica-Danilovgrad sa revizijom, predviđa izmiještanje i rekonstrukciju postojećeg cjevovoda u ukupnoj dužini od oko 5km. Glavni projekat izmiještanja PPS „Komunica III“ u sklopu rekonstrukcije Magistralnog puta M18 Podgorica-Danilovgrad, sa revizijom predviđa izmiještanje prepumpne stanice „Komunica III“, jer će prilikom rekonstrukcije Magistrale biti neophodno njeno rušenje.

Kontrola fizičko-hemijske i mikrobiološke ispravnosti vode za piće: DOO „Vodovod i kanalizacija“ svakodnevno sprovodi internu kontrolu ispravnosti provjerom prisustva rezidualnog hlora u isporučenoj vodi za piće karakterističnih tačaka koje pokrivaju cjelokupnu mrežu. Spoljnu kontrolu fizičko-hemijske i mikrobiološke ispravnosti vode za piće vrši IJZ. Redovne analize koje je IJZ uradio tokom 2019. pokazale su da voda zadovoljava propisane kriterijume, odnosno da je fizičko-hemijski i mikrobiološki ispravna.

Opština Šavnik je uspostavila zone sanitarne zaštite oko izvorišta rijeke Šavnik, a u narednom periodu će se nastaviti sa unaprijeđenjem stanja u predmetnoj oblasti.

U Akcionom planu Lokalnog plana zaštite životne sredine za **Opštinu Kotor**, usvojenog 6.11.2019. („Sl. list CG-opštinski propisi“, br.37/19), predviđene su mjere za unaprijeđenje vodosnabdijevanja na području Opštine Kotor. Planirano je proširenje primarnog sistema, izgradnja sekundarnih uličnih vodovoda, rekonstrukcija vodovodnog sistema.

Opština **Herceg Novi** snabdijeva se vodom za piće iz Bilećkog jezera i izvorišta Opačica u Kutom polju. Glavni izvor snabdijevanja vodom Opštine Herceg Novi je Bilećko jezero koje se nalazi najvećim dijelom na teritoriji Bosne i Hercegovine, a samo oko 18% je na teritoriji Crne Gore. Laboratorija HET-a (Hidroelektrana Trebinje) posjeduje kvalitetnu opremu i stručnu ekipu za praćenje kvaliteta vode u jezeru. Stručni tim laboratorije kontinuirano uzima uzorke i prati sve relevantne parametre koji određuju kvalitet vode. Laboratoriji DOO "Vodovod i kanalizacija" Herceg Novi su dostupni podaci o kvalitetu jezerske vode. Izvorište „Opačica“ u Kutom polju kod Zelenike je podzemna akumulacija koja je od 1981. bila glavno izvorište za snabdijevanje Opštine Herceg Novi vodom. Opačica ima definisane uže i šire zone sanitarne zaštite utvrđene Odlukom o utvrđivanja zona sanitarne zaštite za izvorište Opačica u Zelenici („Sl.list CG“ - Opštinski propisi br. 40/10), ali one su nažalost značajno ugrožene ekspanzijom gradnje u ovom okruženju.

Preduzeće „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o **Tivat** je dobilo Vodnu dozvolu za vodoizvorište „Plavda“ u februaru 2020. Isto preduzeće je ušlo u proceduru izrade zona sanitarne zaštite vodoizvorišta „Topliš“ koje se ne koristi, već služi kao alternativa ukoliko dođe do havarije na Regionalnom vodovodnom sistemu. Kontrolu higijenske ispravnosti vode za piće - hemijsko-bakteriološku analizu vrši Dom zdravlja Bar i ukupno je urađeno 129 analiza, pored čega je urađeno i 711 internih analiza od strane preduzeća „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o Tivat.

Za period jun 2019. godine - jun 2020. godine ukupno je zamijenjeno 2.529 metara vodovodne mreže (PEHD materijal) i to po profilima: DN 25-299m; DN 32-704m; DN 40-179m; DN 50-293m; DN 63-441m; DN 110-473m; DN 160-155m; DN 225-25m. Pored navedenog, postavljena je nova zaštitna ograda na rezervoaru „Gošići“, nove sanitarne ograde na lokalnim izvorištima „Češljari“, „Brštin“ i „Petkovići“, urađena je kompletna rekonstrukcija pumpne stanice „Radovići“ (nova armatura, fazonerija, agregat, pumpa, kao i rekonstrukcija samog objekta), kao i kompletna rekonstrukcija/zamjena vodovodne mreže na novim kružnim tokovima MR1-lokacija „Solila“, kod nekadašnje administrativne zgrade Opštine Tivat u centru grada i u naselju Seljanovo.

Mjera 3.7: Raditi na uspostavljanju, sprovođenju i održavanju trajnih postupaka utemeljenih na načelima Analize opasnosti i kritičnih tačaka (HACCP) i planovima o zdravstveno bezbednoj vodi za piće (WSPs – eng. "water safety plans")

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane MZ i ZHMS.

Status: Kontinuirano se realizuje

U pogledu sanitarno-higijenskog stanja prema podacima IJZ, kao nadležne institucije za ispitivanje kvaliteta vode za piće, konstatovano je da većina vodozahvata ima uspostavljenu samo neposrednu zonu zaštite. Rezervoari koji postoje u sistemima nekoliko gradskih vodovoda nijesu na adekvatan način sanitarno zaštićeni. Dezinfekcija vode se ne sprovodi kontinuirano na svim gradskim vodovodima. Razvodna mreža većine gradskih vodovoda je prilično stara, što uzrokuje česte kvarove i značajne gubitke na mreži.

Program monitoringa kvantiteta i kvaliteta površinskih i podzemnih voda za 2020. uključio je monitoring 17 izdani, sa kojih se u većini zahvata voda za piće (Gač-Ulcinj, Kajnjak i Velje Oko -Bar, Reževića Rijeka-Budva, Podgorska vrela-Cetinje, Mareza i Bolje Sestre-Podgorica, Vidrovan- Nikšić, Glava Šavnika- Šavnik, Gojakovića Vrela- Mojkovac, Izvor Breznice i Zmajevac- Pljevlja, Vrelo Bistrice-Bijelo Polje, Manastirsko Vrelo–Berane i Vrelo Ibra-Rožaje) i 2 sa kojih se ne zahvata voda Vrelo Ribnice–Podgorica i Alipašini Izvori- Gusinje, kao i 3 bunara sa prostora Zetske ravnice, od kojih se bunar u Gostilju koristi za piće, dok se Bunari u Vranju i Drešaju koriste samo za navodnjavanje.

Mjera 3.8: Raditi na obezbjeđivanju podataka o kvalitetu voda, kao i hidroloških podataka za vodotoke koji nisu obuhvaćeni redovnim sistemom monitoringa

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno kontinuirano sprovoditi od strane ZHMS i MPRR.
Status: Kontinuirano se realizuje

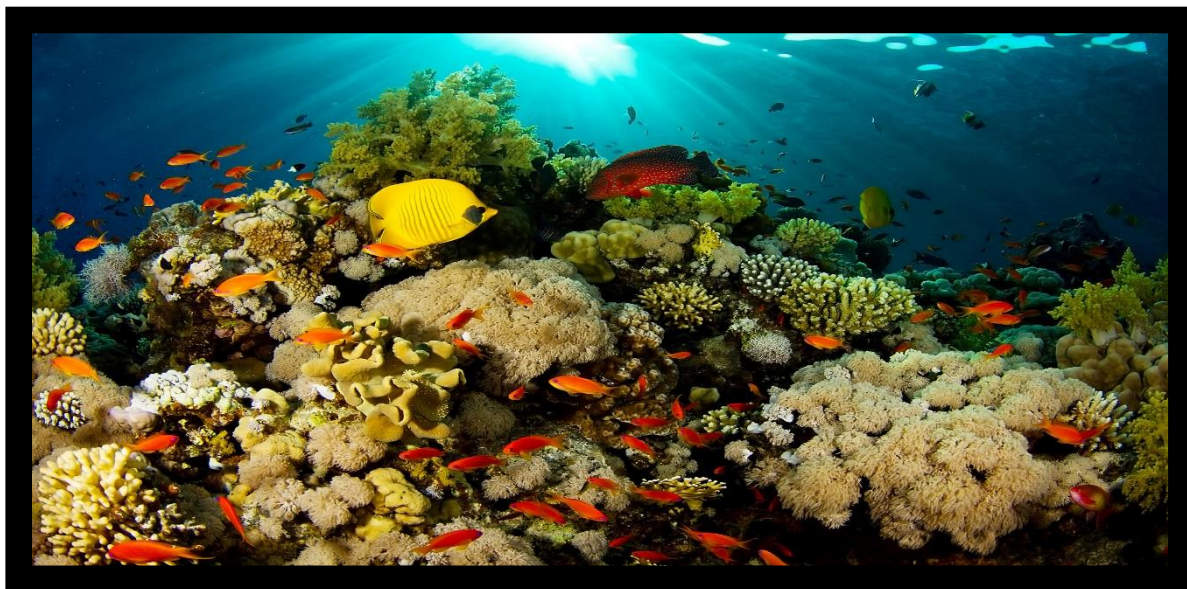
Vanredna uzorkovanja i analize ZHMS sprovodi na zahtjev trećih lica. U periodu jun 2018–jun 2019. rađena su vanredna ispitivanja na 10 vodotokova: rijeka Morača (iznad i ispod kampova CRBC Moračica i Bioče), rijeka Lještanica-Bjelo Polje, Rijeka Zeta (područje Nikšića i Danilovgrada), Babinopoljska rijeka, Hridska rijeka, Tenjačka i Treskavička rijeka (područje Plava), Mušovića rijeka (područje Kolašina) i 2 jezerska oka-Pivsko i Karučko. Shodno zahtjevu UV od 14.09.2017) izvršena su 2 hidrometrijska mjerenja na rijeci Bojani (glavni tok i desni rukavac).

Mjera 3.9: Uspostaviti Vodni informacioni sistem koji će omogućiti efikasno i sveobuhvatno korišćenje svih raspoloživih podataka i informacija o vodnom režimu

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovoditi tokom 2019. od strane MPRR i UV.
Status: U fazi realizacije

U skladu sa važećim zakonodavstvom, Vodni informacioni sistem (VIS) uspostavlja i vodi UV. Kroz IPA 2014 projekat „Jačanje kapaciteta u cilju implementacije Okvirne direktive o vodama u Crnoj Gori“, koji je završen u februaru 2020, UV dobila je opremu za uspostavljanje modela Geodatabase za pohranjivanje podataka koji se odnose na Planove upravljanja riječnim slivovima. Ovaj model praktično predstavlja bazu za budući Vodni informacioni sistem u Crnoj Gori, za čije uspostavljanje su potrebni kapaciteti, stručni i finansijski.

IV) MORSKI EKOSISTEM

*U oblasti morskog ekosistema u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **8 mjera**. Od toga, 3 mjere su realizovane, 4 mjere su u fazi realizacije, dok je 1 mjera nerealizovana.*

Mjera 4.1: Nastaviti aktivnosti na izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) i kanalizacione mreže u primorskim opštinama, u cilju eliminisanja neprečišćenog ispuštanja otpadnih voda u morski ekosistem

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MORT-a i JLS.

Status: Realizovano za izvještajni period

Na sjednici Vlade od 3.10.2019 usvojen je Plan upravljanja komunalnim otpadnim vodama u Crnoj Gori (2020-2035), dok je sjednici od 28.11.2019. usvojen Program izgradnje kolektorskih sistema i postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda.

Sve investicione mjere realizuju se u skladu sa strateškim dokumentima i u razmatranom periodu realizovane su sljedeće aktivnosti:

- Dana 11. IX 2019. potpisan je Ugovor vrijednosti €3,4 miliona između Opštine Ulcinj i odabranog izvođača radova za izgradnju kanalizacione mreže za naselja: Kodra, Totoši, Bijela Gora, Donja Bratica u Ulcinju u dužini od 14,5 km;
- Ugovor o prosljeđivanju WBIF bespovratnih sredstava u iznosu od 4.6 miliona eura je potpisan 10. VI 2019. u okviru realizacije dugoročnih mjera u: Tivtu, Kotoru, Herceg Novom, Perastu, Risnu u oblasti otpadnih voda u ukupnom iznosu od 30,8 miliona € (ostala sredstva za navedene mjere su obezbijeđena iz kredita KfW banke i internih sredstava);

- Završeno je projektovanje i izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u naselju Vranjina, vrijednosti 245 000 €;
- Dana 18. V 2020. otpočeli su radovi na izgradnji kolektora u dužini od 5,5 km u Podgorici u ukupnoj vrijednosti od 6,64 miliona €.

Nastavljene su aktivnosti na:

- Izgradnji 5,8 km vodovodne mreže u Opštini Bar, 19,2 km fekalne kanalizacione mreže, 1 km atmosferske kanalizacione mreže i 1 pumpne stanice sa izgradnjom novog podmorskog ispusta "Sutomore" u vrijednosti od 8,433 miliona € ;
- Izgradnji kanalizacione mreže u Danilovgradu u vrijednosti od 2,7 miliona eura, na osnovu Ugovora potpisanog 26.09.2018;
- Izgradnji postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda kapaciteta 6 000 ES u Danilovgradu na osnovu Ugovora od 04.12.2018, vrijednost projektovanja i izgradnje radova je 2.390.000,00€ (bez PDV-a).

U Akcionom planu Lokalnog plana zaštite životne sredine **Opštine Kotor** predviđene su mjere za unaprijeđenje i proširenje kanalizacionog sistema, izgradnju tranzicionog sistema i rekonstrukciju postojećeg i unaprijeđenje efikasnosti korišćenja kanalizacionog sistema.

Krajem juna 2019. u **Opštini Herceg Novi** završeni su svi ugovoreni radovi na izgradnji kanalizacionog kolektora od strane izvođača radova Celtikcioglu, izdat je Taking over sertifikat sa određenom listom nedostataka od strane Nadzornog inženjera Dahlema. U periodu 25.06.2019-25.06.2020. trajao je DNP period, odnosno period otklanjanja nedostataka. Izvođač radova otklonio je veći dio nedostataka, osim dijela koji se odnosi na CCT snimanje cca 500,00 m kolektora na 25 dionica i popravku dijela šahti na dvije lokacije. U tom periodu kolektor je radio u automatskom režimu, odnosno sve pumpne stanice su stavljene u funkciju i povezane sa PPOV Meljine.

PPOV Meljine prima i prerađuje otpadnu vodu iz kompletnog kanalizacionog sistema Herceg Novi. Postrojenje nije u potpunosti završeno, odnosno još uvijek nije instalirana linija mulja, a SCADA sistem nije u potpunosti završen. Od juna 2019. do juna 2020. završeni su radovi na sistemu za ispuštanje otpadne vode-dekanterima, kao i na sistemu aeracije-kompresorima. Promijenjene su glavne pumpe, obnovljeni atesti za struju za kompletno PPOV. U periodu jun 2019-jun 2020. rad na PPOV Meljine je kontrolisan dva puta od strane Uprave za inspeksijske poslove (UIP).

Mjera 4.2: Transponovati Okvirnu Direktivu o morskoj strategiji (MFSD) u nacionalno Zakonodavstvo

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi u periodu 2019-2020 od strane MORT.

Status: Realizovano

U izvještajnom periodu sprovedene su aktivnosti na pripremi Predloga zakona o zaštiti morske sredine kojim se u crnogorsko zakonodavstvo transponuje Okvirna direktiva o morskoj strategiji (MSFD). Skupština Crne Gore je na sjednici od 23. decembra 2019. donijela Zakon o zaštiti morske sredine ("Sl. list CG", broj 073/19). Ovim zakonom je stvorena osnova za: izradu, razvoj, primjenu i praćenje sprovođenja Strategije zaštite morske sredine, odnosno adekvatni zakonski mehanizam za ostvarivanje dobrog i održivog stanja morske sredine.

Do kraja 2020. očekuje se izrada podzakonskih akata shodno pravnom osnovu datom u ovom zakonu, kojim će se obezbijediti potpuna transpozicija i sprovođenje zakona.

Mjera 4.3: Završiti remedijaciju kontaminiranog industrijskog područja Brodogradilišta Bijela

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi do 2020, od strane AZPŽS.

Status: U fazi realizacije

Zbog nemogućnosti izabranog izvođača radova u okviru projekta koji se realizuje u saradnji sa Svjetskom bankom „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje“, da dobije potrebne dozvole za izvoz preostalog grita i ostalog otpada, rok za remedijaciju je prolongiran, u odnosu na planirani – jun 2020.

Mjera 4.4: Započeti aktivnosti na remedijaciji kanala Port Milena

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi do 2030 od strane MORT, MPRR i ZHMS.

Status: U fazi realizacije

Ugovor, vrijednosti 3,4 miliona eura, između Opštine Ulcinj i odabranog izvođača radova, za izgradnju kanalizacione mreže za naselja: Kodra, Totoši, Bijela Gora, Donja Bratica u Ulcinju u dužini od 14,5 km potpisan je 11. septembra 2019. Realizacijom projekta, omogućiće se sakupljanje otpadnih voda naselja koja gravitiraju oko kanala Port Milena i evakuisanje otpadnih voda kroz podmorski ispust, što će spriječiti dugogodišnje izlivanje otpadnih voda direktno u kanal.

Mjera 4.5: Unaprijediti nacionalno zakonodavstvo u kontekstu podrške primjene „ekosistemskog pristupa“ Barselonske Konvencije i Direktive o morskoj strategiji

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi do 2020, od strane MORT.

Status: Realizovano

Skupština Crne Gore je na sjednici od 23. decembra 2019. donijela Zakon o zaštiti morske sredine ("Sl. list CG", br. 073/19). Ovim zakonom je stvorena osnova za: izradu, razvoj, primjenu i praćenje sprovođenja Strategije zaštite morske sredine, odnosno adekvatni zakonski mehanizam za ostvarivanje dobrog i održivog stanja morske sredine.

Ovim zakonom je definisano da se zaštita morske sredine utvrđuje u skladu sa Barselonskom konvencijom, kao i da Strategija zaštite morske sredine mora biti zasnovana na ekosistemskom pristupu u upravljanju ljudskim aktivnostima.

Mjera 4.6: Jačanje programa istraživanja morskog ekosistema kao podrška implementaciji Programa integrisanog sistema monitoringa i ocjene (IMAP) i dostizanja dobrog ekološkog statusa u skladu sa MFSD

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi tokom 2020, od strane MORT i AZPŽS.

Status: U fazi realizacije

U toku je finalna faza revizije i usklađivanja nacionalnog programa monitoringa morskog ekosistema sa zahtjevima Integrisanog programa za monitoring i procjenu (IMAP/EcAp indikatori) Barselonske konvencije koji se realizuje kroz projekat „Primjena ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje prostora morskog područja“ (projekat “GEF Adriatic”).

Tematski programi monitoringa, zajedno sa integrisanom verzijom su pripremljeni i dostavljeni nacionalnim institucijama na komentare. Očekuje se da će do kraja 2020. finalna, usaglašena verzija biti dostavljena AZŽS za sprovođenje na godišnjem nivou, shodno dostupnim finansijskim sredstvima opredijeljenim za monitoring morske sredine.

Ovaj program monitoringa biće dodatno unaprijeđen, odnosno dodatno usaglašen sa zahtjevima Okvirne direktive o morskoj strategiji tokom druge godine tekućeg IPA projekta „Podrška implementaciji i monitoringu upravljanja vodama“. U okviru ovog projekta biće pružena podrška i prenošenju MSFD u nacionalni okvir i izradu dokumenata koje uključuju i izradu početnog stanja morske sredine, definisanje dobrog ekološkog stanja morske sredine u Crnoj Gori kao i utvrđivanje mjera za dostizanje dobrog ekološkog stanja (GES).

Mjera 4.7: Izrada Plana redukcije količine čvrstog morskog otpada do 2020. godine, kao i uspostavljanje regularnog monitoringa količina i tipa ove vrste otpada, razvoj baza podataka i unaprijeđenje pristupa informacija za javnost po ovom pitanju

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi do 2020, od strane: MORT, JLS, IBM, AZPŽS i JPMD.

Status: U fazi realizacije

U kontekstu projekta „Primjena ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje prostora morskog područja“ (projekat “GEF Adriatic”) revidovan je postojeći program monitoringa morske sredine i usklađen sa zahtjevima Barselonske konvencije, uključujući i praćenje čvrstog morskog otpada. Integrirani program monitoringa je pripremljen, zajedno s tematskim programima za otpad u moru i zagađenje, i dostavljen nacionalnim institucijama na komentare. Ovaj projekat dodatno podržava i unaprijeđenje informacionog sistema za životnu sredinu u AZPŽS u dijelu koji se tiče prikupljanja

podataka i izvještavanja o stanju morske sredine shodno zahtjevima Barselosnke konvencije.

Dodatno, Zakonom o zaštiti morske sredine pružen je osnov za izradu Strategije zaštite morske sredine s Programom monitoringa morske sredine koji će uključivati i čvrsti morski otpad, shodno zahtjevima MSFD, kao i Program mjera za postizanje ili održavanje dobrog ekološkog stanja morske sredine. Program mjera se izrađuje na osnovu utvrđenog početnog stanja, kao i karakteristika dobrog stanja morske sredine i ciljeva i indikatora za postizanje ili održavanje dobrog stanja morske sredine. Pomenute mjere uključice i segment otpada u moru, odnosno i čvrstog morskog otpada.

Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom (JPMD) je partner na projektu "WELCOME" (WatEr LandsCapes sustainability through reuse of Marine littEr - Održivost vodenih pejzaža ponovnom upotrebom otpada iz mora), koji se realizuje u okviru Interreg IPA programa prekogranične saradnje za: Italiju, Albaniju i Crnu Goru. U proteklom periodu realizovano je 6 akcija čišćenja morskog otpada sa odabranih plaža, koji je selektivno sakupljan u kategorijama: papir, plastika, staklo, guma, metal, tekstil, prirodno drvo, obrađeno drvo, i neidentifikovani otpad, a sve u skladu sa usvojenom metodologijom na osnovu EU Direktive. Sakupljeni otpad je detaljno analiziran, te su dobijeni podaci pokazali da je najdominantniji otpad na plažama plastika. U okviru projekta realizovana je i velika akcija čišćenja otpada iz mora na Velikoj plaži u Ulicnju, u kojoj su učestvovalе brojne institucije i organizacije iz Crne Gore. U akciji je sakupljeno 279,5 kg otpada, od čega - 96 kg drveta, 78 kg plastike, 39 kg stakla, 26,5 kg metala i 40 kg ostalog otpada.

JPMD je u okviru Programa za zaštitu životne sredine Ujedinjenih Nacija (United Nations Environment Programme-UNEP), realizovalo projekat UNEP MARINE LITTER, koji je počeo u aprilu 2018. Glavni cilj ovog projekta bilo je uspostavljanje efikasnijeg upravljanja otpadom iz mora kroz implementaciju odgovarajućih aktivnosti. U okviru UNEP MARINE LITTER projekta realizovano je više akcija sakupljanja i analize otpada sa odabranih plaža, izrađene su Studije i Planovi upravljanja na temu otpada iz mora, plastične PET ambalaže i plastičnih kesa, date su smjernice za reciklažu plastične PET ambalaže, izrađen je i promotivni materijal i organizovane su kampanje za podizanje svijesti o značaju adekvatnog upravljanja otpadom iz mora. Projekat je završen u julu 2019.

Kao jednokratni monitoring za period decembar 2019 - januar 2020. Institut za biologiju mora (IBM) je sproveo monitoring otpada na plažama (plaža Jaz i Blatna plaza), monitoring otpada na morskome dnu (ribarenje za otpadom - potez Bigova - Platanuni I potez Bar), monitoring plutajućeg otpada (Kotorski i Tivatski zaliv) i detaljan izvještaj je dostavljen AZPŽS.

Mjera 4.8: Propisati nivo dozvoljenih koncentracija sadržaja žive (Hg), olova (Pb) i kalaja (Sn) u vodi, sedimentima i biološkom materijalu, uključujući organohalogeni jedinjenja koja imaju uticaj naročito na školjke

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi u periodu 2019-2020, od strane: MORT, AZPŽS, JLS i UBHVFP .

Status: Nerealizovano

Ova aktivnost još uvijek nije realizovana, imajući u vidu da je sprovođenje IPA projekta koji podržava sprovođenje Okvirne direktive o morskoj strategiji u toku, odnosno da će se utvrđivanje dobrog ekološkog stanja morske sredine utvrditi do kraja 2020/početkom 2021. S tim u vezi, definisanje graničnih vrijednosti je najpogodnije utvrditi nakon ovih analiza i pripreme dokumenata, ali i prikupljanja dodatnih podataka u skladu s metodologijama propisanim Direktivom.

V) UPRAVLJANJE OTPADOM

*U oblasti upravljanja otpadom u izvještajnom periodu bilo je predviđeno za realizaciju **5 mjera**. Od toga, realizovane su 3 mjere, dok su 2 u fazi realizacije.*

Mjera 5.1: Istrajati u naporima da se prekine sa praksom odlaganja otpada na neuređenim odlagalištima, kao i nastaviti sa sanacijom postojećih na nivou svih lokalnih samouprava

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane MORT-a i JLS.
Status: Realizovano (za izvještajni period)

Krajem 2019. završena je sanacija neuređenog odlagališta „Komarača“ u opštini Plav. Završena je revizija Glavnog projekta za sanaciju privremenog odlagališta komunalnog otpada na lokaciji „Zakršnica“ u opštini Mojkovac. Ugovorena je izrada projektne dokumentacije i izvođenje radova za sanaciju neuređenog odlagališta „Ćafe“ u opštini Bar, po modelu „projektuj i izgradi“.

Glavni grad Podgorica i nadležne službe Glavnog grada, kontinuirano preduzimaju aktivnosti na sanaciji neuređenih odlagališta otpada, za koju namjenu se budžetski opredjeljuju sredstva na godišnjem nivou. Shodno zakonskoj obavezi, komisijskim obilaskom terena predstavnika Sekretarijata i „Čistoća“ d.o.o Podgorica, identifikuju se lokacije devastirane neuređenim odlagalištima otpada, nakon čega se izrađuje Popis sa predlogom mjera sanacije i finansijskim prikazom potrebnih sredstava, koja se kreću u okviru budžetski opredijeljenih sredstava za ovu namjenu.

Slijedi pregled neuređenih odlagališta koja su obuhvaćena Popisom neuređenih odlagališta na teritoriji Glavnog grada sa planom sanacije za period jun-decembar 2019:

- Stara Zlatica, obala Morače - cca 1000m³, u iznosu od 8.228,30 eura;
- Vrh Kakaricke gore - cca 950 m³, u iznosu od 7.843,10 eura;

- Grbavci, na obali Morače- cca 600m³, u iznosu od 5.408,85 eura;
- Konik, izbjegličko naselje- cca 450 m³, u iznosu od 5.140,28 eura;
- Uz saobraćajnicu koja vodi do aerodroma Špiro Mugoša- cca 300m³, u iznosu od 2.835,50 eura;
- Lekići, na kraju sela, obala Morače- cca 200m³, u iznosu od 2.065,10 eura;
- Makadamski put, od stočne pijace do Konika- cca 150 m³, u iznosu od 2.576,56 eura;
- Iza Aluminijskog kombinata, Obala Morače- cca 120m³, u iznosu od 1.186,63 eura;
- Prije „Dekar“ pumpe, desno- cca 100m³, u iznosu od 1.032,55 eura;
- Beri, uz rijeku Sitnicu- cca 80m³, u iznosu od 773,61 eura;
- Barutana, ispred škole- cca 70m³, u iznosu od 801,43 eura;
- Komanski most, uz rijeku Sitnicu- cca 70m³, u iznosu od 584,22 eura;
- U opštini u okviru Glavnog grada Golubovci sanirana je lokacija Tarin potok - cca 170m³, u iznosu od 1.519,40 eura.

U periodu januar - jun 2020, Popisom neuređenih odlagališta na teritoriji Glavnog grada sa planom sanacije za 2020, sanirane su sljedeće lokacije:

- Konik, preko puta Udomilišta - cca 1 000m³, u iznosu od 8.243,28 eura;
- Kod stočne pijace - cca 400m³, u iznosu od 3.710,76 eura;
- Uz saobraćajnicu koja vodi do aerodroma Špiro Mugoša - cca 350m³, u iznosu od 3.325,56 eura;
- Kod kamionske pijace – cca 200m³, u iznosu od 1.720,56 eura;
- Bulevar Vojvode Stanka Radonjića - cca 170m³, u iznosu od 1.354,62 eura;
- Prije Dekar pumpe, desno - cca 130m³, u iznosu od 1.181,28 eura;
- Sadine, Tološka šuma - cca 60m³, u iznosu od 491,00 eura;
- U Opštini u okviru Glavnog grada Golubovci sanirana je lokacija Lazova Ograda - cca 200m³, u iznosu od 1.728,05 eura;
- Protivpožarni putevi - cca 470m³, u iznosu od 4.519,68 eura;
- Zagorič, Ludviga Kube- cca 350m³, u iznosu od 3.220,70 eura;
- Donji Kokoti, obala Sitnice- cca 80 m³, u iznosu od 706,00 eura;
- Vrh Kakaricke gore- cca 180m³, u iznosu od 1.611,42 eura;
- Vranjići- cca 50m³, u iznosu od 445,20 eura.

Tokom perioda jun 2019-jun 2020, ukupni finansijski iznos utrošen za uklanjanje i sanaciju neuređenih odlagališta otpada iz Popisa iznosi 61.751,93 eura.

Prilikom sanacije lokacija, na mjestima gdje je moguće, postavljaju se zaštitni stubići, nasipi i slično, kako bi se sanirane lokacije trajno zaštitile. U cilju spriječavanja nastanka neuređenih odlagališta otpada, opredijeljene su lokacije privremenih odlagališta za biljni otpad na teritoriji Glavnog grada Podgorica, na teritoriji Opštine u okviru Glavnog grada Golubovci, kao i na teritoriji Opštine Tuzi.

Takođe, u cilju obezbjeđivanja građanima da na propisan način odlože biljni i kabasti otpad iz svog domaćinstva, a time i spriječavanja nastanka neuređenih odlagališta otpada

postavljaju se kontejneri radne zapremine 10m³, namijenjeni za odlaganje biljnog i kabastog otpada na ukupno 39 lokacija, po reonima, koji se utvrđenom dinamikom, utvrđenim danima i terminima postavljaju i prazne od strane „Čistoća“ d.o.o Podgorica. O terminima postavljanja ovih kontejnera građani su pravovremeno informisani, putem medija i podjelom flajera uz mjesečne račune.

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - Ponedjeljak:
 - a) Reoni: Kokoti/Farmacaci/Beri
 - b) Termin za odlaganje otpada: Ponedjeljkom 00h-19h
 - c) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Farmacaci, poslije mosta na rijeci Sitnici	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Donji Kokoti, u blizini autobuskog stajališta (okretište)	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Farmacaci, na krivini, u blizini hotela „Raunović“	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Beri, berski lokalni put, u blizini škole stranih jezika „QSI“	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Beri, kod mosta na Sitnici, u blizini parka	Kabasti otpad	Biljni otpad

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - Utorak:
 - d) Reoni: Donja Gorica/ Gornja Gorica, Sadine
 - e) Termin za odlaganje otpada: Utorkom 00h-19h
 - f) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Ul. Miloja Pavlovića, br.3, u blizini „Vencora“	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Ul.Vojvođanska, kod crkve Sv. Đorđa	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Ul. Miloja Pavlovića, preko puta broja 169	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Nikšićka magistrala, 150 metara od štamparije „Straus“ ka Nikšiću	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Raskrsnica Ul. Knjaza Danila i Ul. Dr Blaža Raičkovića	Kabasti otpad	Biljni otpad

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - Srijeda:
 - g) Reoni: Blok IX, Vranjići, Blok V, Preko Morače I, malo Brdo;
 - h) Termin za odlaganje otpada: Srijeda 00h-19h
 - i) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Ul. Jvana Popovića Lipovca preko puta broja 1	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Raskrsnica Ul. Mašana Božovića i Ul.Boška Buhe	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Prostor između Dalmatinske i Ul.Blaža Jovanovića u blizini servisa "Radulović", u blizini broja 78	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Ul. Velimira Terzića, preko puta broja 15, na parkingu	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Ul. Meše Selimovića, na parkingu , br. 1-4 preko puta trafika	Kabasti otpad	Biljni otpad
6.	Ul.Vasa Raičkovića, ispred broja 18	Kabasti otpad	Biljni otpad

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - Četvrtak:

- j) Reoni: Zagorič/Zlatica
- k) Termin za odlaganje otpada: četvrtak 00h-19h
- l) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Ul.Nikole Tesle, u blizini broja A-8	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Ugao 9. Crnogorske brigade i Ul. Ljubotinske brigade	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Ul.Ludvika Kube, preko puta broja 31	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Zagorič, južna strana groblja	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Primorska ulica bb, kod košarkaškog igrališta	Kabasti otpad	Biljni otpad
6.	Park šuma Zagorič bb, uz prugu	Kabasti otpad	Biljni otpad

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - petak:

- m) Reoni: Masline/Konik
- n) Termin za odlaganje otpada: petak 00h-19h
- o) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Orijenska ul. Preko puta broja 78, u blizini reciklažnog dvorišta	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Ul. Jovana Četkovića, preko puta servisa Rašović, naspram broja 19	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Ul.Marka Mašanovića, preko puta broja 5 (BOS)	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Ul. Georgi Dimitrova, preko puta broja 34, kod igrališta	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Ul. Spasoja Raspopovića broj 45	Kabasti otpad	Biljni otpad

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - subota:

- p) Reoni: Zabjelo/Zelenika/ Pobrježe/ Stari aerodrom

q) Termin za odlaganje otpada: subota 00h-19h

r) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Petrovačka magistrala, početak ulice Popa Boška Popovića, u blizini broja 1	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Ul. Miladina Popovića broj 18, u blizini upravne zgrade vodovoda	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Ul. Dušana Milutinovića broj 2	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Ulica 27. marta kod školskog centra broj 248	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Ul. Đura Jakšića kod broja 93 iza Rocky Pistolato	Kabasti otpad	Biljni otpad
6.	Ul. Cvijetna kod trafostanice- raskrsnica sa ulicom Miodraga Bulatovića	Kabasti otpad	Biljni otpad
7.	Raskrsnica ul. Aerodromska i ul. Mirka Banjevića kod Doma zdravlja	Kabasti otpad	Biljni otpad

- Lokacije, plan i dinamika sakupljanja otpada i pražnjenja posuda - nedelja:

s) Reoni: City kvart/ Stara Varoš/ Centar/ Drač/ Blok 13 i 14

t) Termin za odlaganje otpada: nedelja 00h-19h

u) Termin za pražnjenje posuda: 19h – 23h

Termin	Lokacije	Posude za:	
1.	Početak Hercegovačke ulice (raskrsnica ulice Hercegovačke i Ulice Omladinskih brigada)	Kabasti otpad	Biljni otpad
2.	Bulevar Save Kovačevića broj 53 uz ogradu VJ „Đina Vrbica“	Kabasti otpad	Biljni otpad
3.	Stara Varoš Ulica Špira Mugoše bb, kod igrališta	Kabasti otpad	Biljni otpad
4.	Raskrsnica Orahovačke ulice, Ulica Slobodana Škerovica i Ulica Kučke	Kabasti otpad	Biljni otpad
5.	Studentska ulica preko puta broja 45	Kabasti otpad	Biljni otpad

Službe Glavnog grada, Komunalna inspekcija i Komunalna policija, shodno nadležnostima, u kontinuitetu obilaze teren, prilikom čega je procesuiran određeni broj prijava, koje su se odnosile na vršenje nelegalnih radnji od strane zatečenih pravnih i fizičkih lica koja su nepropisno odlagala otpad pored posuda za sakupljanje komunalnog otpada, koja su sankcionisana za navedena djela.

U cilju podizanja ekološke svijesti građana o pravilnom postupanju s komunalnim otpadom, realizovan je projekat „Otpad resurs koji treba iskoristiti“. Projekat edukacije realizovan je kroz edukativna predavanja osnovnim i srednjim školama i centralne radionice za građane. Edukativna predavanja bila su praćena prezentacijama, vršen je

obilazak reciklažnih dvorišta, regionalnog reciklažnog centra i sanitarne deponije „Livade“. Štampani su i flajeri o značaju selektivnog sakupljanja otpada i primarnoj selekciji, koji su se na edukaciji dijelili prisutnima. Realizacijom projekata kroz ukazivanje na značaj primarne selekcije, upoznavanje s uslovima koje je Glavni grad obezbijedio u cilju omogućivanja građanima da propisno odlažu komunalni otpad, značajan akcenat je stavljan na sakupljanje otpada i njegovo odlaganje u odgovarajuće posude, i lokacije, kako bi se izbjeglo odlaganje otpada oko kontejnera i na javnim površinama, u cilju unaprijeđenja urbane higijene, a time i zaštite životne sredine u Glavnom gradu.

U skladu sa Odlukom o komunalnom redu i Odlukom o načinu odvojenog sakupljanja komunalnog otpada zbog obrade na teritoriji **Opštine Tivat**, kao i u skladu sa smjernicama iz Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za Opštinu Tivat za period 2017-2020, kontinuirano se vrši nadzor nad odlaganjem otpada na mjestima na kojima to nije dozvoljeno, od strane nadležnih inspeksijskih službi. Na teritoriji Opštine Tivat povremeno se javljaju nelegalna odlagališta, posebno sa građevinskim otpadom, te se ista brзом intervencijom DOO “Komunalno” Tivat saniraju, uz preduzimanje drugih aktivnosti, kako bi se spriječilo dalje odlaganje otpada, dok se takve lokacije kontinuirano prate od strane nadležnih službi, kao i medijski, javnim objavama i upozorenjima.

Opština Berane početkom svake godine radi popis neuređenih odlagališta, i potom vrši sanaciju, u skladu sa finansijskim i tehničkim uslovima.

Opština Bijelo Polje je u prošloj godini odradila mnogo akcija u cilju čišćenja nelegalnih odlagališta. Opština je bila uključena u projekat međuopštinske saradnje u cilju revitalizacije nelegalnih odlagališta na rijeci Lim.

U **Opštini Mojkovac** je urađen Glavni projekat sanacija privremenog odlagališta komunalnog otpada u Podbišću. U toku su završni radovi na izgradnji transfer stanice i reciklažnog dvorišta. Za period jun 2019. godine - jun 2020. sanirana su 3 smetlišta.

Opština Kolašin u saradnji sa preduzećem „Komunalno“ d.o.o Kolašin, drugim državnim organima, NVO sektorom, kontinuirano sprovodi akcije čišćenja nelegalnih deponija, korita vodotoka i rekreacionih površina. Pored toga, komunalno preduzeće sanira nelegalne deponije u blizini mjesta za odlaganje otpada. U Kolašinu se otpad odlaže na uređenom privremenom skladištu, u skladu sa zakonom, do izgradnje regionalne sanitarne deponije u Bijelom Polju.

Opština Žabljak je donijela Plan upravljanja otpadom za period 2016 - 2020. U planu su navedena neuređena odlagališta čija je procijenjena zapremina od 100 do 1000 m³, kao i Plan sanacije tih odlagališta. Takođe, opisan je način sanacije privremenog odlagališta komunalnog otpada. Za postojeće odlagalište komunalnog otpada urađena je projektna dokumentacija i započeto izvođenje radova u cilju saniranja istog.

Odlaganje komunalnog i građevinskog otpada se u **Opštini Rožaje** vršilo neregularno na mnogim lokacijama, formirajući neuređena odlagališta raznovrsnog otpada na čitavom

području opštine. Na teritoriji Opštine Rožaje po evidenciji komunalne policije i inspekcije evidentirano je 15 neuređenih odlagališta, od kojih je 13 sa količinama otpada manjim od 100m³, dvije od 100-1000m³ i jedna preko 1000m³. Kako je problem neuređenih odlagališta vrlo ozbiljan i finansijski izuzetno zahtjevan još 2014. pristupilo se čišćenju pojedinih smetlišta, čišćenju vodotokova i kao mjera sprječavanja nelegalnog odlaganja otpada na tim lokacijama postavljeni su otvoreni kontejneri zapremine od 5m³ ili 7m³. U proteklom periodu čišćena su neuređena odlagališta, kako u urbanom, tako i jednim dijelom u ruralnom području. Detaljno je očišćen vodotok rijeke Ibar u dužini od 1300m, komunalno preduzeće je očistilo i saniralo sljedeće: Bandžovo Brdo regionalni put za Peć, Bandžovo Brdo Čatovske livade, Ibarac ispod Ibarčanskog mosta, Seošnica, Hurije, Daciće Regionalni put za Peć, Suho Polje, Biševo, Jukov Potok i dr.

U **Opštini Danilovgrad** izvršena je sanacija i uređenje nelegalnih deponija na lokacijama: kod željezničke stanice Spuž i Pažići, naseljima Dubrava, Bogićevići, Sušica i Bandići. Na navedenim lokacijama izgrađene su ograde, odnosno betonske lođe za kontejnere, a u saradnji sa Komunalnom policijom vršen je obilazak i kontrola, čijom prilikom je komunalna policija pokrenula postupak protiv više pravnih i fizičkih lica. Istovremeno, preduzete su i preventivne mjere putem medija (Radio Danilovgrada, dnevnih listova i sl.) u cilju sprečavanja nelegalnog odlaganja kabastog otpada na pojedinim lokacijama.

D.O.O „Komunalno“ **Cetinje** je u periodu jun 2019. - jun 2020. izvršilo sanaciju dva nelegalna odlagališta otpada koja su se nalazila duž putnog pravca Kruševo ždrijelo-Nikšić. Sanacija je izvršena uklanjanjem predmetnih odlagališta, i tom prilikom je sakupljeno i odvezeno sedam tura otpada. Komunalna policija Prijestonice Cetinje je 27. jula 2020. informisala da je ukupno sačinjeno 12 zapisnika od kojih jedno rješenje za otklanjanje zatečenih nepravilnosti, izdat je jedan prekršajni nalog za nepostupanje po istim i izdato je 13 naloga za uklanjanje komunalnog i neopasnog građevinskog otpada.

Usvojen je Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim otpadom za **Opštinu Kotor**, u okviru kojeg su predviđene mjere i aktivnosti za period predviđen planom. U okviru mjera definisane su lokacije neuređenih odlagališta otpada, koje će u periodu predviđenom za realizaciju plana biti sanirane. U Akcionom planu Lokalnog plana predviđene su mjere za unaprijeđenje sistema u cilju održivog upravljanja otpadom. Usvojena je Odluka o utvrđivanju lokacije za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog i kabastog otpada na teritoriji Opštine Kotor, kao i načinu privremenog skladištenja neopasnog građevinskog otpada („Sl. list CG- opštinski propisi“, broj 41/19). U saradnji sa Opštinom Tivat pristupilo se pribavljanju Urbanističko-tehničkih uslova za sanaciju najvećeg neuređenog odlagališta Lovanja - Sinjarevo, definisanog u Lokalnim planovima dvije opštine, kako bi se pristupilo izradi Projekta sanacije navedenog neuređenog odlagališta. U fazi usvajanja je Nacrt Odluke o načinu odvojenog sakupljanja i sakupljanja komunalnog otpada radi obrade na teritoriji Opštine Kotor.

Odlaganje otpada u Opštini **Herceg Novi** vrši se na neuređenom odlagalištu „Tisove Grede“ u skladu sa Odlukom o određivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada u Opštini Herceg Novi (lokacija „Tisove grede), katastarska parcela

2000, listi nepokretnosti br. 119 K.O. Ubli) i Odlukom o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi, kao i drugim Odlukama koje regulišu ovu oblast, a donjela ih je Skupština opštine Herceg Novi. Opština Herceg Novi je planirala izgradnju sanitarne deponije „Duboki do“, za koju je projekat uradio Institut IGH d.d. Zagreb, a reviziju Glavnog projekta je uradio Institut za građevinarstvo doo PJ Trebinje. Lokacija buduće sanitarne deponije je predviđena u zahvatu Lokalne studije za sanitarnu deponiju „Duboki do“. Analizu izbora lokacije sanitarne deponije komunalnog otpada u Herceg Novom uradio je Institut za građevinarstvo, Univerzitet Crne Gore, Građevinski fakultet u Podgorici, u februaru 2003. Odlukom o određivanju lokacije za deponiju smeća SO Herceg Novi br. 01-3/83 od 30.05.1978. lokacija Duboki Do je određena za deponiju otpada. Iako za izgradnju buduće sanitarne deponije postoji kompletna planska dokumentacija, do realizacije ovog projekta nije došlo uslijed povlačenja građevinske dozvole od strane MORT-a, zbog prigovora Opštine Kotor i MZ Morinj.

U dijelu predložene mjere nastavka sanacije postojećih neuređenih odlagališta na nivou opštine za period jun 2019–jun 2020, DOO „Čistoća“ Herceg Novi vrši saniranje otpada shodno Ugovorima o javnoj nabavci sklopljenim sa DOO „RR-Ivović Company“ iz Herceg Novog. Radovi saniranja komunalnog, neopasnog građevinskog i zelenog otpada se sprovode u skladu sa važećim propisima iz oblasti zaštite životne sredine i zaštite na radu, a obuhvataju svakodnevne radove na prijemu otpada, prenošenju istog na lokaciju skladištenja radi razastiranja i sabijanja, prekrivanje otpada inertnim materijalom, tretiranje animalnog otpada.

Opština Šavnik će u naredom periodu preduzeti neophodne aktivnosti na realizaciji predloženih mjera po ovom pitanju.

Mjera 5.2: Kako bi se maksimalno izbjegla praksa odlaganja otpada na lokacijama koje za to nisu predviđene, nastaviti sa izgradnjom reciklažnih dvorišta

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane MORT-a.

Status: U fazi realizacije

Ugovoreni su radovi na izgradnji reciklažnog dvorišta sa sortirnicom u Opštini Berane. Završene su aktivnosti na pripremi javnog oglasa za odabir firme koja će realizovati izradu projektne dokumentacije za izgradnju reciklažnog dvorišta sa sortirnicom i transfer stanicom u Opštini Pljevlja. Za reciklažno dvorište u Opštini Kolašin pripremljeni su uslovi za odabir ponuđača za realizaciju ovog projekta po modelu „projektuj i izgradi“.

Mjera 5.3: Uložiti maksimum u dalju realizaciju izgradnje planiranih regionalnih centara za obradu otpada, kao i odlagališta opasnog otpada koji zadovoljavaju sve propisane standarde

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane MORT-a.

Status: U fazi realizacije

U završnoj fazi je izrada Predstudije izvodljivosti za izgradnju regionalnog centra upravljanja otpadom u Opštini Bijelo Polje koji će opsluživati opštine na sjeveru Crne Gore (Bijelo Polje, Berane, Pljevlja, Rožaje, Plav, Andrijevica, Petnjica, Gusinje, Mojkovac, Kolašin i Žabljak). Odluku o donošenju izmjena i dopuna Lokalne studije lokacije Regionalne sanitarne deponije čvrstog otpada „Čelinska kosa“ Opština Bijelo Polje ("Sl. list CG", broj 45/20), Vlada je donijela na sjednici od 30.04.2020. U oktobru 2019. urađena je Studija izvodljivosti za izgradnju reciklažnog centra za miješani komunalni otpad i za kompostiranje biorazgradivog otpada, u Opštini Bar.

Mjera 5.4: Informisanje i edukacija javnosti o nužnosti ispunjenja zakonskih obaveza kada je u pitanju održivo upravljanje otpadom, a prije svega, selektivno odvajanje otpada

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MORT.

Status: Realizovano za izvještajni period

MORT je u izvještajnom periodu potpisalo ugovore sa nevladinim organizacijama o finansiranju programa „Jačanje ekološke svijesti o potrebi uvođenja sistema odvojenog sakupljanja komunalnog otpada“.

Mjera 5.5: Uređenje sistema prikupljanja podataka i kreiranje neophodnih baza podataka u oblasti upravljanja otpadom

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MORT-a i AZPŽS.

Status: Realizovano

Donešenjem novog Zakona o upravljanju otpadom biće unaprijeđen sistem prikupljanja podataka i kreiranja neophodnih baza podataka u oblasti upravljanja otpadom.

Kada je u pitanju razvoj softvera za Registar otpada, AZPŽS je informisala da je urađeno sljedeće:

- Inicijalna faza – izgradnja infrastrukture projekta je u potpunosti završena;
- Faza I – prikupljanje podataka, biznis proces i dizajn arhitekture sa bazom podataka su završeni sa Blueprint dokumentom finalizovanim i odobrenim.
- Iako je kodiranje tj. razrada softvera završena 01.09.2020. godine, AZPŽS zahtijevala je izmjene, pa je u toku sprovođenje izmjene procesa, nakon čega će biti sprovedeno ponovno testiranje i ponovna obuka službenika.
- Registar će biti uspostavljen do kraja 2020.

VI) BIODIVERZITET

*U oblasti biodiverziteta u izvještajnom periodu za realizaciju bilo je predviđeno **11 mjera** sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu, od toga 7 mjera se kontinuirano realizuje, a 4 mjere su u fazi realizacije.*

Mjera 6.1: Nacionalni park „Lovćen“- sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: MPRR, MUP, UŠ, AZPŽS, JPNP i UIP.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Sprovesti detaljna višegodišnja istraživanja o uzrocima i posljedicama sušenja bukovih sastojina na području ovog nacionalnog parka.**

Za izvještajni period nijesu vršena detaljna istraživanja, jer se godišnjim monitoringom zdravstvenog stanja šuma utvrdilo da bukove šume ovog Parka imaju veliku izdanačku moć i da je došlo do obnavljanja šume na područjima koja nijesu bila zahvaćena požarom. U prethodnom periodu u saradnji sa Biotehničkim institutom i stručnjacima iz Slovenije analizirani su i utvrđeni štetni faktori sekundarnog karaktera.

U zoni nacionalnog parka Lovćen ekološka inspekcija je u izvještajnom periodu pratila realizaciju mjera uz Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu za projekat dalekovoda Lastva Grbaljska – Čevo koji realizuje pravno lice CGES a.d. Podgorica, a u pogledu izvlačenja drvene mase sa trase dalekovoda. Pravno lice CGES a.d. Podgorica u toku izvođenja radova obezbijedilo je uklanjanje drvene mase sa trase dalekovoda. Po uklanjanju drvene mase ista je predata na dalje upravljanje pravnom licu JPNP, shodno ugovoru i dozvolama nadležnih organa.

- **Sprovesti zaštitne mjere koje će obezbijediti suzbijanje i ublažavanje faktora koji utiču na proces sušenja bukovih sastojina.**

U izvještajnom periodu vršeno je uklanjanje suvih, izgorjelih i opožarenih stabala koji mogu biti materijal za prenamnoženje štetnih insekata i parazitskih gljiva. Izvršeno je uklanjanje cca 500 m³ bukovog drveta iz šuma u državnoj i privatnoj svojini.

- **Sprovesti pošumljavanje opožarenih područja na Lovćenu, na lokalitetima: Ivanova korita, Rupe, Blatišta, Vrtače, Mali i Velji Bostur, Kruševica.**

U izvještajnom periodu nije izvršeno pošumljavanje, jer se najveći dio ovog područja nalazi na prostoru rezervata ili u prvoj zoni zaštite, tako da nije dozvoljeno vršiti takve intervencije na ovim prostorima. Takođe, napominjemo da u Crnoj Gori i okruženju trenutno nije moguće naći adekvatni sadni materijal za pošumljavanje. Zajedno sa Upravom za šume (UŠ), sprovode se aktivnosti na prikupljanju sjemena sa sjemenskih sastojina na području Parkova i proizvodnja sadnog materijala se vrši u rasadnicima koji su u nadležnosti UŠ.

- **Uspostaviti adekvatnu prevenciju i zaštitu od požara kroz redovno nadgledanje i blagovremeno reagovanje, te obezbijediti sistem za efikasno suzbijanje požara, kao i raditi na edukaciji lokalnog stanovništva u vezi prevencije od požara.**

Donešen je Plan zaštite i spašavanja kojim su regulisane aktivnosti na preventivnim i aktivnim mjerama zaštite od požara. Takođe, ovim Planom su predviđena i materijalno - tehnička sredstva koja su neophodna za adekvatnu zaštitu prostora Parka. U saradnji sa NVO sektorom u toku je realizacija projekta zaštite endemske vrste lovćenski zvončić i šire okoline od požara. Vršiti se postavljanje kanistera sa vodom i vodenih bombi u cilju ranih intervencija kojima će se usporiti širenje požara u slučaju njegove pojave.

- **Sprovesti već donijete mjere za obnovu šuma nakon požara od strane JPNP i izraditi detaljne protivpožarne planove.**

Shodno Rješenju AZPŽS, vezanom za donošenje Sanacionog plana opožarenog područja ovog Parka, sprovedene su gotovo sve konkretne mjere revitalizacije staništa. Kao što je prethodno pomenuto, nije bilo moguće sprovesti pošumljavanje opožarenog prostora. Shodno Zakonu o zaštiti i spašavanju ("Sl. list SRCG", br. 13/07, 5/08, 32/11) i Pravilniku o sadržaju i metodologiji izrade, načinu usaglašavanja, ažuriranja i čuvanja Elaborata o procjeni rizika na osnovu kojih se izrađuju planovi zaštite i spašavanja („Sl. list CG” broj 31/17), od strane MUP-a (Direktorata za vanredne situacije), odobren je Plan zaštite i spašavanja za NP Lovćen. Ovaj Plan uključuje sve mjere preventivne i aktivne zaštite od požara po mjestu i vremenu. Plan je trajni dokument koji se godišnje dopunjuje u segmentu materijalno-tehničkih i ljudskih resursa.

U kontaktnoj zoni parka, kojim gazduje UŠ, nisu sprovedene aktivnosti u predviđenom periodu.

- **Vrstu *Cortinarius rufo-olivaceus* treba zaštititi shodno članu 89 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", br. 054/16), uraditi Plan upravljanja za vrstu i kontinuirano sprovoditi monitoring vrste.**

Tokom 2019. u sklopu Programa monitoringa stanja životne sredine, lokacija NP Lovćen je bila predmet monitoringa i informacija o stanju navedene vrste je prikupljena i navedena u Informaciji o stanju životne sredine za 2019. Inspekcijskim nadzorom je konstatovano da navedena vrsta nije stavljena pod zaštitu u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti prirode, tako da za istu po pitanju izrade Plana upravljanja od strane JPNP nijesu sprovedene aktivnosti.

- **Za vrstu *Butyriboletus appendiculatus* i *Suillus luteus* dosljedno sprovoditi postojeće mjere zaštite shodno članu 91 i 92 Zakona o zaštiti prirode ("Sl. list CG", broj 054/16), uraditi Plan upravljanja za vrstu, uključiti mjere zaštite za ovu vrstu u Planove upravljanja NP Lovćen.**

JPNP u Planu upravljanja za NP „Lovćen“ koje preporučuje Akcioni plan zaštite biodiverziteta nije uvrstilo mjere za zaštitu navedenih vrsta. Nakon što AZPŽS dostavi smjernice potrebnih mjera zaštite za ovaj segment biodiverziteta (mikologija), JPNP će ovaj segment biodiverziteta uvrstiti u jednogodišnje Programe upravljanja.

- **Nastaviti dalja biološka istraživanja, radi detaljnijeg upoznavanja biodiverziteta vezano za vodene insekte i faunu sisara.**

Tokom 2019. godine u sklopu Programa monitoringa stanja životne sredine, lokacija NP Lovćen je bila predmet monitoringa i informacije o stanju navedenih vrsta su prikupljene i date su u Informaciji o stanju životne sredine za 2019. godinu.

Mjera 6.2: Nacionalni park „Skadarsko jezero“ - sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: MPRR, MUP, UŠ, AZPŽS, JPNP, UIP.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Kontrola i suzbijanje pojave požara u toku ljetnjih mjeseci.**

Shodno Zakonu o zaštiti i spašavanju ("Sl. list SR CG", br. 13/07, 5/08, 32/11) i Pravilniku o sadržaju i metodologiji izrade, načinu usaglašavanja, ažuriranja i čuvanja elaborata o procjeni rizika na osnovu kojih se izrađuju planovi zaštite i spašavanja („Sl. list CG broj 31/17“), donesen je Plan zaštite i spašavanja za NP Skadarsko jezero, kojim su definisane mjere preventivne zaštite (obezbjedjivanje sredstava za gašenje, razvijanje mreže osmatranja i obavješćavanja, uspostavljanja različitih softverskih rješenja i video nadzora prostora, edukacija i dr.). Plan je trajni dokument koji se godišnje dopunjuje u segmentu materijalno - tehničkih i ljudskih resursa.

- **Ukloniti nelegalna odlagališta otpada i postaviti kontejnere na seoskim prilaznim putevima.**

Prostor NP Skadarsko jezero se skoro svakodnevno čisti od strane Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture. U slučaju pojave većih nelegalnih smetlišta, obavijestava se Komunalno preduzeće Opštine Bar kako bi ih uklonilo.

- **Neophodno je preduzeti mjere zaštite područja od neadekvatne urbanizacije, neplanske eksploatacije pijeska i riješiti problem odlaganja otpada i otpadnih voda.**

U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, JPNP ima obavezu da organizuje zaštitarsku službu u cilju čuvanja zaštićenog prirodnog dobra. Istim zakonom su definisane obaveze i dužnosti zaštitara. Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata investitor gradi objekat na osnovu prijave gradnje i propisane dokumentacije koju je dužan da podnese urbanističko - građevinskoj inspekciji. Istim zakonom su precizirana ovlašćenja i obavezne upravne mjere pomenute inspekcije u kojima su između ostalih i rušenje nelegalnih objekata i vraćanje prostora u prvobitno stanje.

Ekološka inspekcija sprovodi nadzor pri realizaciji projekata za koje je sproveden postupak procjene uticaja na životnu sredinu u pogledu pridržavanja mjera koje su u istom propisane, kao i realizaciju projekata, radnji i aktivnosti u skladu sa članom 40 Zakona o zaštiti prirode.

Nadzornici Službe zaštite svakodnevno obilaze područje NP Skadarsko jezero i putem zapisnika konstatuju nelegalne promjene na prostoru koje dostavljaju MORT-u.

- **Intenzivirati i sprovesti aktivnosti kontrole eksploatacije šume**

U saradnji sa Službom fizičke zaštite sprovode se mjere zaštite šumskih ekosistema. Najveći pritisak je na drvorede oko imanja i atara okolnih sela, jer se šumski fragmenti na ovim prostorima sijeku za potrebe domaćinstava. Intenzivirana je saradnja sa nadležnim inspeksijskim službama i sprovode se redovne kontrole terena. Do sada nije primijećena intenzivnija nelegalna sječa stabala, ali je zapažena povećana aktivnost paljenja drvoreda, šumaraka i šumošikara, što se sprovodi sa ciljem uređenja zapuštenih livada i njiva.

- **Neophodno je nastaviti istraživanja i unaprijediti baze podataka o prioritetnim vrstama poput vidre (*Lutra lutra*)**

Monitoring i istraživanje staništa vidre prema Godišnjem program upravljanja JPNP za 2020. su planirano kao kontinuirane aktivnosti. Međutim zbog COVID-19 situacije u državi bilo je nemoguće početi na vrijeme sa terenskim istraživanjima. Prema protokolima za istraživanje i monitoring vidre najbolji period je prolječni, jesenji i zimski dio godine. U toku proljećnih mjeseci 2020. godine bio je zabranjen međugradski saobraćaj usled pandemije COVID-19 virusa, tako da se u tom periodu nisu vršila

istraživanja. Skadarsko jezero je bogato priobalnom, močvarnom i jezerskom vegetacijom koja otežava monitoring u ljetnjim mjesecima, pa su se planirana istraživanja pomjerila za jesenji period.

AZPŽS je program praćenja stanja vrste *Lutra Lutra* na Skadarskom jezeru realizovala tokom 2019, a informacije o stanju vrste su prikupljene i date su u Informaciji o stanju životne sredine za 2019, a nastavljaju se i tokom 2020.

- **Neophodno je preduzeti mjere zaštite područja od neadekvatne urbanizacije, neplanske eksploatacije pijeska i riješiti problem odlaganja otpada i otpadnih voda.**

U skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, JPNP ima obavezu da organizuje zaštitarsku službu u cilju čuvanja zaštićenog prirodnog dobra. Istim zakonom su definisane obaveze i dužnosti zaštitara. Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata investitor gradi objekat na osnovu prijave gradnje i propisane dokumentacije koju je dužan da podnese urbanističko - građevinskoj inspekciji. Istim zakonom su precizirana ovlašćenja i obavezne upravne mjere pomenute inspekcije u kojima su između ostalih i rušenje nelegalnih objekata i vraćanje prostora u prvobitno stanje.

Ekološka inspekcija sprovodi nadzor pri realizaciji projekata za koje je sproveden postupak procjene uticaja na životnu sredinu u pogledu pridržavanja mjera koje su u istom propisane, kao i realizaciju projekata, radnji i aktivnosti u skladu sa članom 40 Zakona o zaštiti prirode.

- **Intenzivirati i sprovesti aktivnosti kontrole eksploatacije šume**

Kontrola eksploatacije šume u zoni NP je dio svakodnevnih aktivnosti Službe zaštite NP i Inspekcije za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja.

Mjera 6.3: Nacionalni park "Biogradska gora"- sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018.

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane AZPŽS i JPNP.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Nastaviti sa permanentnim praćenjem rijetkih i endemičnih taksona i zajednica**

Analizom podataka obezbijedenih inventarizacijom, kao vrsta prioriteta za istraživanje u 2019, za NP Biogradska gora, odabrana je *Melampyrum doerfleri*, endem Balkanskog poluostrva, sa rasprostranjenjem u: Crnoj Gori, Albaniji i Srbiji. Na Bjelasici je evidentirana na više lokaliteta: Otaševo lice, Troglava, Zekova glava i Crna glava, ali su u pitanju literaturni podaci stari više od 30 godina. Upravo je to bio glavni razlog za istraživanje ove endemske vrste. Istraživanja su u ovom periodu vršena na Zekovoj glavi, gdje je potvrđen nalaz jedne manje populacije od 30 jedinki *Melampyrum doerfleri* u

travnoj vegetaciji na silikatu. Pretpostavka je, na osnovu ekologije vrste i tipa staništa, da je više zastupljena na Zekovoj glavi i drugim lokacijama. Stoga je potrebno detaljnije istražiti područje. Tek sa kompletiranim podacima može se imati uvid u stvarno stanje populacije i o potrebi preduzimanja mjera konzervacije. Programom upravljanja NP Biogradska gora za 2020, planirano je istraživanje staništa (potoci i izvori subalpskog i alpskog pojasa) endemske vrste *Viscaria asterias*.

- **Potrebno je dalje praćenje atraktivnih dendroloških objekata koji daju ukupnu specifičnu strukturu i izgled ovom području (atraktivna višestoljetna stabla bukve i gorskog javora), a u višim položajima posebnu pažnju monitoringa i naučne obrade neophodno bi bilo posvetiti vrsti i staništu sa molikom (*Pinus peuce*)**

Godišnji monitoring zdravstvenog stanja šuma se redovno sprovodi na prostoru Parka. Istraživanja vezana za prašumski rezervat se sprovode uglavnom od strane naučnih i drugih institucija. U prethodnom periodu su vršena istraživanja koja se odnose na stanje molike (*Pinus peuce*) i konstatovano je da je vrsta u dobrom stanju na području ovog Parka. Tokom 2019. u sklopu Programa monitoringa stanja životne sredine koji sprovodi AZPŽS lokacija Nacionalnog parka Biogradska gora je bila predmet monitoringa i informacije o stanju vrsta su date u Informaciji o stanju životne sredine za 2019.

- **Razvijati turizam u obrazovne, kulturne i rekreativne svrhe na nivou koji omogućava zaštitu prirodnih uslova ili uslova najbližih prirodnim.**

U 2019. turistička ponuda NP Biogradska gora bila je obogaćena novim sadržajima, nabavkom dva turistička voza, namjenjena za prevoz posjetilaca od Kraljevog kola do Biogradskog jezera. Turistički vozovi su nabavljeni u okviru projekta "Razvoj niskokarbonskog turizma u Crnoj Gori", u kojem je UNDP implementacioni partner. Za potrebe turističkih vozova snimljen je i audio vodič na crnogorskom i engleskom jeziku. Cilj projekta je bio umanjeње karbonskog uticaja posjetilaca, kao i smanjenje saobraćajne buke i gužve na ulazu u park. U toku ljetnje turističke sezone prati se uticaj posjetilaca na edukativnu stazu oko Biogradskog jezera, budući da je ova staza najposjećenija od strane posjetilaca.

U Upravnoj zgradi NP Biogradska gora u Kolašinu, tokom 2019. otvoren je Edukativni centar, opremljen informativnim i interaktivnim mobilijarom, koji je posvećen divljem svijetu Nacionalnog parka sa akcentom na biologiju i ekologiju medvjeda. U Centru se prikazuju filmovi o prirodnim vrijednostima parka, kao i video snimci divljeg svijeta sa fotokamerama koje su postavljene na hranilištu medvjeda. Centar je formiran u okviru projekta „Posmatranje medvjeda u NP Biogradska gora“ koji implementira Asocijacija Parkovi Dinarida.

Tokom 2019. izvršena je i zamjena folija na informativnim i edukativnim tablama na edukativnoj stazi oko Biogradskog jezera. Odštampan je i nov promotivni materijal „Priroda, kultura i turizam NP Biogradska gora“ i urađen je reprint brošure „Aktivni odmor“ sa informacijama o turističkoj ponudi parka, kao i katalog „Nacionalni parkovi

Crne Gore“ koji sadrži informacije o prirodnim i kulturnim vrijednostima nacionalnih parkova.

U okviru sajta www.nacionalniparkovi.me, u aprilu 2020. godine kreirana je web stranica *Edukativni kutak* posvećena prvenstveno učenicima osnovnih i srednjih škola, dok su u okviru kampanje “Priroda je moj dom” snimljeni edukativni filmovi posvećeni prirodnim i kulturnim vrijednostima nacionalnih parkova Crne Gore.

U parku se sprovodi edukativni program „Obradujmo prirodu“ koji je kompatibilan sa Nastavnim planom i programom za osnovne škole i odobren je od strane Ministarstva prosvjete. Cilj programa je razvijanje ekološke svijesti kod najmlađih, o vrijednosti i značaju biodiverziteta Nacionalnog parka Biogradska gora. Program obuhvata promotivne i edukativne aktivnosti, kojima se na značajan način doprinosi edukaciji djece, te na taj način razvija odgovarajući stav prema prirodi kroz aktivno učešće u njenoj zaštiti.

Mjera 6.4: Nacionalni park “Durmitor”- sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: JPNP, UIP i AZPŽS.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Prilikom izvlačenja skiderom vjetroatizalom polomljenih stabala, svesti na minimum oštećenje zdravih stabala; Intenzivirati i sprovoditi aktivnosti kontrole eksploatacije šume na širem području kao prioritetne mjere za zaštitu sisara**

Na području NP Durmitor izvlačenje drvnih sortimenata se ne vrši skiderom, već isključivo animalnom zapregom. Postoje slučajevi kada vlasnici šuma na području Parka, koji koriste šumu u svojini, prolaskom preko svojih imanja koriste mehanizaciju za poljoprivredne aktivnosti i za transport drvnih sortimenata. Korišćenje mehanizacije u šumama nacionalnih parkova je zabranjeno i prilikom sječe i transporta stabala vrši se kontrola ovih radova. Tokom proljeća 2019. donesena je odluka da se do daljnjeg obustavlja bilo kakva sječa (pa ni sanitarna) na prostoru šuma oko Žabljaka i Crnog jezera. Na ovom prostoru došlo je do povećanja broja oboljelih stabala, a takva stabla predstavljaju izvor prenamnožavanja štetnih insekatskih vrsta (potkornjaka) i parazitskih gljiva.

- **Ukloniti divlje deponije i na seoskim prilaznim putevima postaviti kontejnere**

Na prostoru NP se svakodnevno angažuju zaposleni iz Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture u cilju čišćenja prostora NP. U slučaju pojave većih nelegalnih smetlišta, o tome se obaviještava Komunalno preduzeće Žabljak radi uklanjanja.

- **Obezbijediti nastavak istraživanja u cilju unaprijeđenja saznanja i baza podataka o prioritetnim vrstama.**

Kao vrsta prioritetna za istraživanje u 2019. godini, u NP „Durmitor“, odabrana je *Alyssum scardicum*, koja je endem Balkanskog poluostrva. Na Durmitoru je evidentirana samo na Savinom kuku, ali literaturni podatak datira iz 1942. Ovim istraživanjima potvrđen je literaturni nalaz. Istraživanja su obavljena na subalpskim i alpskim siparima, pačnjačkim kamenjarima i livadama na Savinom kuku. Registrovana je na 11 punktova u rasponu od 2008–2227mnv, unutar otvorenih travnih zajednica, pokrovnosti iznad 30%. Populacija nije ugrožena. Sem postojećih zakonskih mjera i povremenog monitoringa, nijesu potrebne dodatne mjere zaštite i konzervacije. Na osnovu GPS podataka utvrđena je mapa (Google Earth) sa transektom istraživanja i distribucijom vrste.

Programom upravljanja NP „Durmitor“ za 2020, planirano je istraživanje endemske vrste *Lathyrus binatus* u kanjonu Sušice.

- **Obezbijediti nastavak istraživanja u cilju unaprijeđenja saznanja i baza podataka o prioritetnim vrstama.**

Tokom 2020. godine nastavljena su istraživanja u cilju unaprijeđenja saznanja i izrade baze podataka o prioritetnim vrstama faune sisara na području NP „Durmitor“. Obezbijedena je oprema u vidu foto-zamki u cilju vršenja monitoringa krupnih sisara, prije svega mrkog medvjeda. U toku jula 2020. postavljene su 4 foto zamke na sljedećim lokalitetima - Grabovica (2), Crno jezero (1), Sušica (1). U narednom periodu planirano je postavljanje još 4 foto-zamke.

AZPŽS zbog budžetskih ograničenja u izvještajnom periodu nije sprovodila aktivnosti na realizaciji ove mjere.

Mjera 6.5: Nacionalni park “Prokletije”- sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: JPNP. UIP, AZPŽS, MPRR i MUP-a.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Zaustaviti nelegalnu gradnju na području dolina Grebaje i Ropojane**

U periodu jun 2019 - jun 2020. podnijeto je više prijava u vezi nelegalne gradnje i to:

- područje doline Grebaje – 3 prijave (2019.)
- dolina Ropojane 1 prijava (2019.)
- dolina Ropojane 1 prijava (2020.)

- **Održavati travnjačku vegetaciju na pašnjacima košenjem**

Kroz stalnu komunikaciju, daju se smjernice lokalnom stanovništvu i ukazuje na zakonske norme, ali i benefite posjedovanja privatnog zemljišta na prostoru NP. U redovnoj savjetodavnoj komunikaciji, između ostalog, lokalnom stanovništvu se ukazuje se i na značaju očuvanja pašnjaka na katunima. Kao specifičan problem na prostoru NP Prokletije, izdvaja se širenje zaštićene vrste *Pinus peuce* (molika) u okolini Hridskog jezera i Bjelaje. U posljednje vrijeme, molika sve više zauzima pašnjake na ovim lokacijama, a zbog činjenice da je u pitanju zaštićena vrsta, potrebno je razmotriti na koji način treba pristupiti ovom problemu.

- **Kontrolisati izgradnju**

U okviru svojih nadležnosti, NP Prokletije vrši kontrolu svih nelegalnih radnji, pa tako i nelegalne gradnje, podnoseći prijave nadležnim organima.

- **U fazi planiranja izgradnje malih hidro-elektrana treba uraditi opsežnu analizu kumulativnog uticaja**

Na rubnom području NP Prokletije, u prethodnom periodu tokom 2015 – 2017. su izvođeni radovi na izgradnji (postavljanju cjevovoda u trasi postojećeg puta) za dvije mHE: mHe „Jara“ i mHe „Babino polje“. Investitor posjeduje saglasnost AZPŽS, a male hidro - elektrane rade i proizvode električnu energiju. Ekološka inspekcija nad radom ovih mHe vrši redovne inspekcijske nadzore iz svoje nadležnosti i kontoliše usklađenost rada sa mjerama predviđenim u Elaboratu o procjeni uticaja na životnu sredinu (kvalitet površinskih voda prije ulaska u turbine i poslije postrojenja-mašinske hale, buka u okruženju, ekološki prihvatljiv protok-biološki minimum, odnosno optimalna količina vode koja je neophodna za normalno funkcionisanje rječnog ekosistema).

- **U okviru Plana upravljanja, pripremiti Akcioni plan preventivne zaštite od požara.**

Shodno Zakonu o zaštiti i spašavanju („Sl. list CG“, br. 13/07, 5/08, 32/11) i Pravilniku o sadržaju i metodologiji izrade, načinu usaglašavanja, ažuriranja i čuvanja elaborata o procjeni rizika na osnovu kojih se izrađuju planovi zaštite i spašavanja („Sl. list CG“ broj 31/17), za privredna društva, donosi se Plan zaštite i spašavanja (Preduzetni plan). Od strane MUP-a (Direktorat za vanredne situacije), odobren je Plan zaštite i spašavanja za NP Prokletije. Ovim Planom su definisane sve potrebne aktivnosti na prevenciji požara, izvršena je nabavka protivpožarne opreme, organizacija Službe zaštite, formirani su preduzetni timovi i definisano je postupanje u slučaju pojave, gašenja i sanacije opožarenih i izgorelih površina.

Mjera 6.6: Hajla - sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018.

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane: AZPŽS, UIP, UŠ, MUP-a i Opštine Rožaje.

Status: U fazi realizacije

- **Potrebno je kontrolisati eksploataciju šume na području Gornjeg Bukelja, prema Pas Hajle, da bi se obezbijedilo očuvanje šumskih ekosistema i specijskog diverziteta u njima. Treba spriječiti prekomjernu i/ili neadekvatnu sječu stabala, sprovesti postojeće Planove gazdovanja šumskim gazdinskim jedinicama; obezbijediti očuvanje šumskih ekosistema i specijskog diverziteta, te u šumama ostaviti po hektaru određeni broj trupaca, debala, starih i mrtvih uspravnih stabala za rast lignikolnih vrsta gljiva, mahovina, insekata i drugih organizama; Korišćenje (sječa) drveta treba da bude u granicama održivosti.**

Područje Hajle nalazi se u okviru Gazdinske jedinice „Crnja –Ibarac“, kojom gazduje UŠ. Ovim područjem se gazduje na osnovu Programa gazdovanja šumama čija važnost ističe 2021, nakon čega će se na osnovu prikupljanja terenskih podataka pristupiti izradi budućeg Programa. U izvještajnom periodu, vršeni su radovi na eksploataciji šumskih resursa, u skladu sa važećim Programom gazdovanja šumama.

- **Pripremiti Akcioni plan preventivne zaštite od požara**

U izvještajnom periodu MUP je realizovalo niz aktivnosti preventivnog karaktera, kako bi se ukazalo na značaj zaštite od požara i potrebu ispoljavanja savjesnog odnosa prema ovom pitanju. Ukazano je svim opštinama i ostalim subjektima u sistemu na obavezu izrade Planova zaštite o požara, kao i na obavezu njihovog ažuriranja tamo gdje su izrađeni. Radi adekvatne pripreme za požarnu sezonu u MUP-u (Direktoratu za vanredne situacije) kontinuirano se vrši praćenje analiza dnevnih izvještaja opštinskih službi zaštite i spašavanja s aspekta zaštite i spašavanja.

Od seta detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018, AZPŽS nadležna je za preporuke koje se odnose na monitoringa vrsta gljiva, ali zbog budžetskih ograničenja u izvještajnom periodu nisu sprovedene aktivnosti na realizaciji ovih mjera.

Mjera 6.7: Bokokotorski zaliv- sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovesti kontinuirano, od strane: MORT-a, AZPŽS, IBM, Opštine Kotor, JPMD i MUP-a.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Monitoring vrsta gljiva i uspostavljanja kontrole širenja invazivnih stranih vrsta konstatovanih u Bokokotorskom zalivu (*Opuntia ficus-indica* - opuncije i *Ailanthus altissima* - pajasena), preduzimanje određenih mjera za njihovo uklanjanje i sprovođenju preventivnih mjera kako ne bi došlo do širenja ovih vrsta putem sađenja, i njihovog prenošenja na nova područja.**

AZPŽS u izvještajom periodu nije sprovodila aktivnosti na realizaciji ove mjere zbog budžetskih ograničenja.

Sproveden je jednokratni monitoring staništa i biodiverziteta u toku ljetnjih mjeseci 2019, i monitoring za invazivne vrste do februara 2020, i to: mapiranje morskih staništa u hercegnovskom zalivu i zalivu Žanjice, monitoring kvaliteta vode na osnovu indeksa koji analizira makroalge na dijelu hercegnovske obale, monitoring stanja livada morske trave *Posidonia oceanica* na lokacijama Meljine i Žanjice, monitoring kamenog korala *Cladocora caespitosa* na lokaciji Opatovo. Sve poznate informacije o nalazima unešenih vrsta su unešene u bazu podataka.

U okviru projekta GEF Adriatic je urađena Studija koraligenih zajednica u kotorsko-risanskom zalivu, a takođe je urađen i detaljan monitoring plan u okviru ekološkog cilja I Biodiverzitet i ekološkog cilja II Unešene vrste.

Osim navedenog, u oktobru 2019. IBM je pokrenuo Inicijativu za zaštitu dvije vrulje u Bokokotorskom zalivu, koja je dalje procesuirana preko Opštine Kotor i AZPŽS.

Opština Kotor je AZPŽS dostavila zahtjeve za:

- izradu Studije zaštite za brdo Vrmac koje je Prostornim planom posebne namjene za obalno područje Crne Gore, kao i Lokalnom planskom dokumentacijom u oblasti planiranja i zaštite životne sredine prepoznato kao Regionalni park prirode;
- izradu Studije zaštite za Crnu topolu u Starom gradu (*Populus nigra* L.);
- pokretanje postupka preventivne zaštite koraligenih zajednica u moru u uvali Sopot i ispod Šalovine kod Dražinog Vrta. U toku je usaglašavanje između AZPŽS i MORT-a Predloga Akta o preventivnoj zaštiti lokaliteta „Sopot“ i „Dražin vrt“, u zoni Morskog dobra u Bokokotorskom zalivu.

Projektom „Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore“, koji se sporovodi u saradnji sa UNEP-om i MORT-om će se: uspostaviti podsistem za integrisano upravljanje obalnim područjima i zaštićenim morskim područjima, kreirati okvir za upravljanje budućim morskim područjima (Platamuni, Katič, Stari Ulcinj). AZPŽS je pripremila Studiju zaštite za zaštićeno područje „Platamuni“, na koju je MORT dostavilo mišljenje.

- **Primijeniti preventivne mjere zaštite od požara (edukacija, redovni obilazak lokaliteta i njihova kontrola, znakovi obavještenja i upozorenja na opasnost od požara, unaprijeđenje zakonske regulative u ovoj oblasti).**

Realizovano je niz aktivnosti preventivnog karaktera, kako bi se ukazalo na značaj zaštite od požara i potrebu ispoljavanja savjesnog odnosa prema ovom pitanju. Ukazano je svim opštinama i ostalim subjektima u sistemu na obavezu izrade planova zaštite o požara, kao i na obavezu njihovog ažuriranja tamo gdje su izrađeni.

Radi adekvatne pripreme za požarnu sezonu u MUP-u (Direktoratu za vanredne situacije) kontinuirano se vrši praćenje analiza dnevnih izvještaja opštinskih službi zaštite i spašavanja s aspekta zaštite i spašavanja.

- **U smislu efikasnije zaštite od požara neophodno je uspostaviti redovno nadgledanje i blagovremeno reagovanje, posebno na lokalitetima sa makijom, gdje su požari prilično česti, te obezbijediti sistem za njihovo efikasno suzbijanje, kao i raditi na edukaciji lokalnog stanovništva u vezi njihove prevencije.**

Održani su sastanci sa rukovodiocima opštinskih službi zaštite i spašavanja i drugim predstavnicima lokalnih samouprava i državnih insitucija na kojima je analizirana pripremljenost za požarnu sezonu i konstatovano da su budžeti skoro svih službi zaštite i spašavanja uvećani, što omogućava kvalitetnije servisiranje vozila, nabavku opreme i opremanje vatrogasaca-spasilaca.

Na sastanku sa predstavnicima Uprave policije (UP) dogovorena je pojačana aktivnost pripadnika UP u smislu pojačanog patroliranja na prostorima sa povećanim požarnim rizikom i veće angažovanje u cilju pronalaska ili eventualnog procesuiranja lica koja izazivaju požare. Sa predstavnicima Vojske Crne Gore (VCG) definisane su procedure angažovanja VCG, a konstatovano je i da VCG ima 200 pripadnika koji se potrebi mogu uključiti u gašenje požara, od kojih je 20 operativno u svakom trenutku, ali da im nedostaje lična zaštitna oprema za ove aktivnosti.

Pripremajući se za požarnu sezonu, sve opštine sa povećanim požarnim rizikom imale su obavezu održavanja sastanka opštinskih timova za zaštitu i spašavanje, na kojima su edukacije o važnosti, načinu funkcionisanja i nadležnostima timova realizovali predstavnici MUP-a (Direktorata za vanredne situacije). Na svim sastancima opštinskih timova za zaštitu i spašavanje, precizno su definisane sve obaveze subjekata sistema zaštite i spašavanja na lokalnom nivou, kao i procedure njihovog angažovanja. Potencirano je da se prije nego se zatraži eventualna pomoć od države iskoriste svi resursi na lokalnom nivou.

- **Pripremiti Projekat zamjenske sadnje palmi na ugroženom području**

Za izvještajni period Opština Kotor je uništene palme u epidemiji crvenog surlaša na šetalištima u Kotoru, Dobroti, Perastu i Risnu zamijenila novim palmama.

Mjera 6.8: Delta rijeke Bojane, Šasko jezero, Solana – Ulcinj - sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: JPMD, AZPŽS, JPNP, Opštine Ulcinj, MPRR i UIP.

Status: Kontinuirano se realizuje

- **Ada Bojana: amortizovati udare talasa parapetima.**

Izvršen je inspekcijski nadzor kod pravnog lica Ulcinjska rivijera a.d. Ulcinj. U toku nadzora utvrđeno je da navedeni radovi nijesu još uvijek izvođeni. Na lokaciji je skladištena veća količina pijeska koji je izvađen u toku izvođenja radova na produbljivanju korita rijeke Bojane na ušću. Investitor radova na produbljivanju rijeke Bojane je UV.

• **Velika plaža: izgradnja infrastrukture na plažama mora biti privremena i od ekomaterijala. Ograničiti broj automobila na plažama. Spriječiti dalje ravnanje dina. Zonirati plažu sa „no go“ područjima. Utvrditi koridore za letjenje zmajeva, zabraniti njihovo uzlijetanje sa Štoja, najznačajnijeg gnjezdilišta vrste *Merops apiaster* u Crnoj Gori.**

Tokom 2019, JPMD realizovalo je III i IV fazu ograđivanja dina na Velikoj plaži u opštini Ulicnj. Ovim radovima na zaštiti dina obuhvaćene su lokacije za aktivni odmor (kite surf) "Dolcinium", "Kite Lop", "Deli Tours", "Montpit" lokaciju korisnika Draga Grubnića i "Sur Kabanya". Radovi su obuhvatali nabavku materijala i izradu drvene ograde u dužini od 3700m (ukupno III i IV faza), kako bi se fizički zaštitio ovaj pojas. Trasirani su prilazi za usmjeravanje korisnika i posjetilaca prema plaži, a zatim je izvršeno postavljanje dvije informativne table sa opštim podacima o dinamama (trojezično). Postavljena je drvena pasarela u dužini od 36m, kao i izvršena sanacija i farbanje postojeće ograde u dužini od 2200m.

Takođe, urađena je sanacija postojeće i postavljanje nove ograde na dinamama. Radovi su obuhvatili uklanjanje postojeće ograde u dužini od 350m, nabavku materijala i zamjenu postojeće drvene ograde u dužini od 350m, kako bi se fizički zaštitio ovaj pojas. U izvještajnom periodu ekološka inspekcija nije imala prijavu po pitanju nezakonitih aktivnosti vezano za zaravnjivanje pješčane dine.

Inspekcija je na području Velike plaže kontrolisala subjekte koji obavljaju turističku djelatnost priremanja i posluživanja hrane i pića, postavljanja i iznajmljivanja plažnog mobilijara na Velikoj plaži. U izvještajnom periodu podniet je 1 zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog obavljanja djelatnosti bez dozvole AZPŽS i donijeta su 4 rješenja kojima je naloženo pribavljanje dozvole za obavljanje djelatnosti u zaštićenom prirodnom dobru.

U izvještajnom periodu, ekološka inspekcija je kontrolisala asfaltiranje puta u zaleđu Velike plaže. Kako je u pitanju bilo izvođenje radova bez građevinske dozvole, urbanističko građevinska inspekcija je preduzela odgovarajuće mjere u cilju sankcionisanja ove aktivnosti, kao i uklanjanja asfalta.

Kada je u pitanju zoniranje plaža na tzv. „no go“ područja, te utvrđivanje koridora za letjenje zmajeva i zabranu njihovog uzlijetanja sa Štoja, inspekcija nije mogla utvrditi koja institucija je zadužena za realizaciju ovih mjera

• **Ulcinjaska solana: utvrditi datum početka punjenja solane vodom iz mora i nivo vode u svakom bazenu, i ukinuti lov na cijelom području solane.**

Uključivanje pumpe Đerane je počelo 14. maja 2020, nakon sanacije dijela Đeranskog kanala u dužini od 45m (izvršena je sanacija obodnog kanala ručnim načinom, tako što su zaptiveni propusti kroz koje je voda probijala; na drugim propustima se nije moglo intervenisati, jer je potrebna mašinska obrada za koju nisu postojali uslovi). Od naznačenog datuma, nalivanje bazena morskom vodom je vršeno u kontinuitetu i u najvećoj mjeri bazeni na kojima je evidentirano najveće prisustvo ptica u toku hranidbenog ciklusa su: Štojski bazen, Jezera 1 i 2 i Knete. Na kraju mjeseca maja je postignut nivo optimalnog vodnog režima u solanskim bazenima. U toku mjeseca su izvršeni radovi na saniranju daščanog nasipa između Štojskog bazena i Jezera 1. Takođe, motori pumpi u oba pumpna sistema su zaštićeni zaštitnim premazima.

Jul mjesec 2020. godine na području Solane karakteriše stanje oskudnih padavina, sa visokim temperaturama i velikim brojem dana sa jakim istočnim vjetrom koji je uslovljavao velika isparenja vode sa basena, kao i rad pumpnog sistema Đerane.

Takođe, treba uzeti u obzir i stanje kanala (veliki broj napuklina, oštećenja betonske košuljice i dr.), koji je u prethodnom periodu djelimično saniran, da bi određena količina vode mogla biti upumpana u solanske bazene.

U toku jula mjeseca (27. jula 2020.) utvrđena je napuklina bočnog zida kanala prečnika 0.5m kojom voda otiče u Porat, neželjenim pravcem. Takva situacija je dovela do potrošnje veće količine električne energije i rasipanja vode. Ubrzo je izvršena intervencija i napuklina je zatvorena, nakon čega je omogućeno da količina morske vode koja se upumpava u solanske bazene bude povećana i dostigne optimalni nivo. U ovom periodu vodni režim je održavan u optimalnim uslovima, salinitet vode je iznosio 5,3 Be, što predstavlja odličan index. Manjim kapacitetom je upumpavana voda u ostale bazene, gdje je bilo moguće, zbog loše infrastrukture bazena, gdje su kontinuirano radene mjere sanacije.

Tokom avgusta je izmjerena mala količina padavina cca 9.5mm i visoke temperature. Svi parametri u sinergiji sa istočnim vjetrom i maestralom koji su svakodnevno bili aktivni izazivali su visoku transpiraciju, što je uslovalo veliki broj sati rada pumpnog sistema Đerane.

Morska voda je upumpavana konstantno, a samopromjenom kota uspješno je pokriveno morskom vodom dodatnih cca 350 ha bazena, tako da je voda našla put do ivičnih udaljenih bazena (66. i Kneti) sa 80% pokrivenosti. Ovakva situacija je izuzetno značajna za boravak ptičije faune, jer je na raspolaganju bilo 850 ha vodom pokrivenih bazena, što nije bio slučaj od 2012. Salinitet vode je bio na zavidnom nivou 5,5 Be.

Pumpni sistem Đerane je radio i tokom septembra 2020. godine. Sistem bazena i dalje je pokriven sa dodatnih 300 ha. Salinitet je 5,2 Be. Tokom cijelog perioda angažovani radnik je održavao nasipe i čistio bazene kristalizacije da bi olakšao protok vode prije sezone kiša.

Površine pokrivene morskom vodom su: Jezero 1, Jezero 2, Prvo isparenje, bazeni Štojski 1, Štojski 2, Kneti sa skoro 10 bazena. Nepokrivene su ostale samo: Drugo i Treće isparenje, kao i Kristalizacija. Za njihovo nalivanje je potrebno staviti u funkciju pumpe 31 i 9, koje nisu u radnom stanju.

U toku je procedura izmjene Lovne osnove za lovište "Ulcinj" koju je donio korisnik lovišta -Javno preduzeće za uzgoj, zaštitu i lov divljači „Ulcinj“ iz Ulcinja na period 2012-2022. MPRR, kao resorno za oblast lovstva, je početkom 2020. godine uputilo dopis Javnom preduzeću za uzgoj, zaštitu i lov divljači „Ulcinj“ iz Ulcinja, korisniku lovišta „Ulcinj“ u okviru kojeg se nalazi i Ulcinjska solana, kojim ga obavještava da je u obavezi da pristupi odgovarajućoj reviziji planske dokumentacije - Lovne osnove za lovište „Ulcinj“. Ovo iz razloga jer je Opština Ulcinj donijela Odluku o proglašenju Parka prirode „Ulcinjska solana“, kojom se zabranjuje lov na cjelokupnoj teritoriji tog novoustanovljenog zaštićenog prirodnog dobra, odnosno u svim ustanovljenim zonama zaštite u njemu. Na taj način je, shodno odredbama Zakona o divljači i lovstvu, prostor Ulcinjske solane postao nelovna površina, pa je neophodno usaglasiti predmetnu lovnu osnovu sa pomenutom odlukom.

Tokom izvještajnog perioda nisu evidentirane nelegalne aktivnosti na području Ulcinjske solane.

- **Paratuk: pratiti stanje i intervenisati u slučaju nestanka mjesta za gniježđenje**

AZPŽS u izvještajnom periodu nije sprovodila aktivnosti na realizaciji ove preporuke, zbog budžetskih ograničenja.

U organizaciji NVO „Centar za zaštitu i proučavanje ptica“ i JPNP postavljena je platforma za gniježđenje ptica (24m²) na području Jezero 1. Na platformi je instalirana video kamera. Identifikovano je gniježđenje obične čigre na prethodno postavljenoj platformi, kao i na novopostavljenoj i to 48 aktivnih gnijezda. U odnosu na prošlu godinu kada je bilo 30, ovo ukazuje na pozitivan trend gnijezdeće populacije, što govori o opravdanosti primijenjenih mjera konzervacije.

Mjera 6.9: Buljarica - sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: JPMD i opštine Budva.

Status: U fazi realizacije

Služba za kontrolu JPMD sve nelegalne aktivnosti koje se sprovode na području ove plaže evidentira, dok zaleđe plaže nije u nadležnosti ovog preduzeća.

Mjera 6.10: Tivatska solila - sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane JPMD.

Status: U fazi realizacije

- **Omogućavanje prelivanja soliotških bazena vodom i to na održiv način – gravitacijom iz mora, u značajnoj bi mjeri doprinijelo bogatstvu, u prvom redu faune ptica.**

JPMD upravlja zaštićenim područjima u zoni morskog dobra, te u okviru svojih redovnih aktivnosti u posebnom rezervatu prirode “Tivatska Solila” prati stanje i promjene biodiverziteta i životne sredine, a godišnji izvještaj dostavlja MORT-u.

Problem suvih bazena na području Solila nastaje zbog zatrpavanja prirodnih kanala i vodotoka u zaleđu (van zone morskog dobra) na području opštine Tivat i Kotor (šira zona Grblja). Problem sakupljanja kanjoča, rakova koji se koriste za parangale, JPMD prijavljuje Inspekciji za ribarstvo, koja je nadležna za ova pitanja.

Mjera 6.11: Zeletin - sa setom detaljnih preporuka datih u Informaciji o stanju životne sredine u Crnoj Gori za 2018. godinu

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano, od strane: AZPŽS, UŠ, UIP, MUP-a, opštine Plav, MPRR i JPMP.

Status: U fazi realizacije

- **Obustaviti sječu šume, spriječiti krivolov i uspostaviti prirodni tok potoka. Izvršiti pošumljavanje nagiba golosjeka autohtonom vegetacijom kako bi se spriječila erozija.**

Krajem 2019. završeno je prikupljanje terenskih podataka potrebnih za izradu budućeg Programa gazdovanja šumama za gazdinsku jedinicu „Piševska rijeka –Zeletin“, u koji će biti inkorporirane smjernice i uslovi zaštite prirode, u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode. Takođe, područje Zeletina obuhvataju i Gazdinske jedinice „Kutska Rijeka“ –PJ Andrijevića i Gazdinska jedinica „Čakor –Visitor“- PJ Plav, i u istim se gazduje na osnovu važećih Programa gazdovanja šumama.

- **Razmotriti pitanje zaštite Zeletina, shodno Zakonu o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 054/16), jer postoji naučno opravdanje (vrste i brojnost ptica, te prašumske sastojine molike i munike) za to.**

U izvještajnom periodu nisu sprovedene aktivnosti na realizaciji navedene mjere.

VII) BUKA

*U oblasti buke u izvještajnom periodu za realizaciju bile su predviđene **2 mjere** i iste su u fazi realizacije.*

Mjera 7.1: Kratkoročne mjere

- ograničenje brzine kretanja vozila,
- zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku,
- bolja regulacija saobraćaja i kontrola nivoa buke vozila,
- povoljni izbor javnog gradskog prevoza.

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane MSP i JLS.

Status: U fazi realizacije

Skupština **Glavnog grada** Podgorica je 24.02.2020. usvojila Plan održive urbane mobilnosti za period 2020. do 2025. Navedenim Planom definišu se mjere kojima će se uticati na stvaranje bolje mobilnosti, pristupačnosti i dostupnosti uz smanjene troškove prevoza, ekonomski razvoj i zaštitu životne sredine, kao i bolje i zdravije okruženje. Bolja mobilnost podrazumijeva sve oblike održivih načina kretanja, kao što su nemotorizovani načini putovanja (korišćenje bicikla i pješaćenje), upotreba gradskog i prigradskog prevoza putnika uz smanjenje upotrebe sopstvenih automobila u gradskim putovanjima.

Predložena mjera koja se odnosi na ograničenje brzine kretanja vozila sprovodi se postupajući u skladu sa nadležnostima i shodno odredbama Odluke o regulisanju saobraćaja na teritoriji Glavnog grada Podgorica. S tim u vezi, u izvještajnom periodu preduzete su aktivnosti na obnavljanju horizontalne i vertikalne signalizacije u blizini obrazovnih ustanova, čime se znatno uticalo na kontrolu saobraćaja u ovim djelovima grada i poboljšanje bezbjednosti svih učesnika u saobraćaju.

Glavni grad nastoji da poboljša uslove za biciklizam, te shodno tome svakodnevno radi na unaprijeđenju kvaliteta biciklističke infrastrukture, što je i jedan od posebnih ciljeva Prostornog urbanističkog plana Glavnog grada Podgorica i Plana održive urbane

mobilnosti. Navedno je realizovano kroz rekonstrukciju saobraćajnica i prenamjenu jedne kolovozne trake u biciklističke koridore. Rekonstrukcijom saobraćajnica usporen je tok saobraćaja i omogućen kontinuitet biciklističkog toka i povezivanje sa već izgrađenim biciklističkim stazama u jedinstvenu mrežu primjerenu gradovima veličine Podgorice koji podstiču održive vidove saobraćaja.

Kada su u pitanju mjere koje se odnose na zabranu saobraćaja za pojedine kategorije vozila i njihovo usmjeravanje na pravce manje osjetljive na buku, u prethodnom periodu je za saobraćaj zatvorena Bokeška ulica. Na ovaj način, stvorena je zona bez automobila u samom jezgru grada, čime se građani podstiču da se vrate pješaćenju kao najzdravijem načinu mobilnosti.

Program organizovanja auto taksi prevoza na teritoriji Glavnog grada za 2020. donesen je 20. januara 2020. i u istom je, s obzirom na postojeći veliki broj taksi vozila na ulicama Grada, definisan optimalan broj koji iznosi 870 taksi vozila. Osim navedenog, Grad se opredijelio za postepene reforme u ovoj oblasti, tako što je propisana mogućnost izdavanja novih 50 licenci (vozila) za automobile na električni pogon. Ukupan broj električnih automobila iznosi 21.

Što se tiče mjera koje se odnose na povoljni izbor javnog gradskog prevoza putnika, Glavni grad je započeo aktivnosti na izradi nove Odluke o linijskom gradskom i prigradskom prevozu putnika. U cilju modernizacije i unaprijeđenja linijskog gradskog i prigradskog prevoza putnika, novina koja će se naći u pomenutoj odluci odnosiće se na proceduru objavljivanja Javnog poziva za povjeravanje poslova obavljanja linijskog gradskog i prigradskog prevoza putnika s određenim kriterijumima koje će svaki od kandidata koji se prijave za obavljanje ove vrste prevoza morati da ispuni.

U skladu s pomenutim, Glavni grad je u saradnji sa Njemačkom razvojnom agencijom za ekonomsku saradnju i razvoj – GIZ i uz tehničku pomoć službi Glavnog grada, radio na modelu modernizacije javnog prevoza, što je rezultiralo pilot projektom digitalizacije gradskog saobraćaja i uvođenja elektronske karte. Elektronska karta je jedinstvena vozna karta koja omogućava povezivanje usluga, tako da se sa jednom kupljenom voznom kartom može koristiti više autobusa, bez obzira da li se radi o različitim prevoznicima, u vremenskom periodu za koji je karta izdata. Karta može biti jednokratna (100 minuta), dnevna i mjesečna. Nakon uspješno sprovedene test faze, elektronska karta je uvedena 27. jula 2020. Uvođenjem pomenute elektronske karte namjera je da se, osim pružanja praktične i ekonomične usluge, podstaknu građani da dnevna putovanja i obaveze obavljaju tako što će koristiti linijski prevoz.

Glavni grad će u narednom periodu nastaviti sa realizacijom aktivnosti u cilju unaprijeđenja stanja u ovoj oblasti uz načelo da će manja upotreba privatnih automobila u gradskim putovanjima dovesti do smanjenja emisije gasova s efektom staklene bašte, buke i saobraćajnih gužvi, kao i smanjenja broja saobraćajnih nezgoda. Stimulisanjem upotrebe javnog gradskog prevoza, uz njegovu bolju dostupnost i uz bolji kvalitet usluge, te ostalih nemotorizovanih načina putovanja, kao rezultat daće bolju socijalnu inkluziju

svih kategorija stanovnika Glavnog grada, a shodno tome i veći stepen zaštite životne sredine.

U skladu sa Odlukom o regulisanju saobraćaja na teritoriji **Opštine Tivat** i u skladu sa projektima tehničke regulacije saobraćaja na putevima i ulicama na teritoriji Opštine Tivat izvršena je horizontalna i vertikalna signalizacija, posebno na djelovima naselja gdje je ograničeno kretanje vozila određene kategorije (do 5 t, sa izuzecima najviše do 12 t), ograničenje brzine kretanja do 30 km/h za prigradska naselja, zone smirenog saobraćaja, te posebne zone za pješake. Takođe, u velikoj mjeri doprinos rasterećenju frekvencije saobraćaja su, izrađena tri kružna toka na relaciji od oko 3,5 km u dijelu magistralnog puta koji prolazi kroz opštinu Tivat. Odlukom o linijskom gradskom i prigradskom prevozu putnika u opštini Tivat („Sl. list CG –Opštinski propisi“, broj 010/19) regulisan je način izbora javnog gradskog prevoza.

U **Opštini Bijelo Polje** sprovode se mjere akustičkog zoniranja, kroz izdavanje UTU-a.

Lokalna samouprava u **Mojkovcu** nije u mogućnosti da kontroliše buku motornih vozila i ne postoji javni gradski prevoz.

Opština Kolašin je putem nadležnog organa lokalne uprave za saobraćaj, ograničila brzinu kretanja motornih vozila na 10 lokacija u užem gradskom jezgri i time smanjila nivo buke u životnoj sredini. Zabrana saobraćaja za pojedine kategorije vozila izvršena je usmjeravanjem ka gradskoj zaobilaznici, pravcima manje osjetljivim na buku. Za organizovanje javnog gradskog prevoza još uvijek nema zahtjeva, niti ekonomske opravdanosti.

U skladu sa Odlukom o regulaciji saobraćaja na području **Opštine Danilovgrad** i Glavnim projektom tehničkog regulisanja saobraćaja, određena su ograničenja brzine kretanja vozila na ulicama užeg gradskog jezgra i na ulicama na dijelu okolnih naselja, zabrane saobraćaja za pojedine kategorije vozila na pojedinim ulicama i putevima i njihovo usmjeravanje na pravce koji su određeni za odvijanje tranzicionog saobraćaja.

Komunalna policija u okviru svojih nadležnosti sprovodi kratkoročne mjere na teritoriji **Opštine Herceg Novi**.

Buka kao akcident koji ugrožava životnu sredinu u **Opštini Rožaje** ima najmanji uticaj na istu. Na teritoriji ove opštine izvršeno je akustično zoniranje u 6 kategorija pojave intenziteta buke, utvrđene i predviđene su mjere zaštite od buke koje emituju motorna vozila, u prvom redu jadranska magistrala koja prolazi kroz urbano područje grada. Odlukom o bezbjednosti saobraćaja na teritoriji Opštine Rožaje predviđeno je sljedeće:

- Na području grada, odnosno GUP-a zabranjuje se preticanje vozila. Takođe, na istim mjestima vozila se ne smiju kretati brzinom većom od 40 km na čas.
- Zabranjen je saobraćaj za traktore, teretna (nosivosti veće od 3,5 t) i priključna vozila i autobuse u sljedećim ulicama:

- M. Tita u dijelu od AD Gornji Ibar do raskrsnice sa ul. "13. Juli"
- Ulica "13. Juli" do raskrsnice sa ulicom M. Tita
- Ulica "30. Septembar" u dijelu do raskrsnice sa ul. M. Pećanina, kao i
- Ulica Sarajevska u dijelu od raskrsnice sa ul. "13. Juli" do starog pećkog puta.

Mjera 7.2: Dugoročne mjere

- pravilno planiranje namjene prostora,
- uključivanje mjera zaštite od buke u fazu projektovanja građevinskih objekata,
- postavljanje objekata, tipa magacini, garaže i slično, između izvora i primaoca buke,
- izgradnja vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica, kao i uređenje pojasa duž saobraćajnice,
- estetski, ekološki i ekonomski najpovoljnije rješenje za zaštitu od buke (ozelenjavanje pojasa duž saobraćajnice).

Rok i nosioci: Aktivnosti je neophodno sprovesti kontinuirano od strane MORT-a i JLS.

Status: U fazi realizacije

Oblast buke u građevinarstvu u fazi projektovanja, građenja, rekonstrukcije i održavanja zgrada tretirana je Pravilnikom o tehničkim zahtjevima za zvučnu zaštitu zgrade od buke („Sl.list CG“, br. 60/18), koji je donijet na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata („Sl.list CG“, br. 64/17, 44/18, 63/18).

Na sjednici Skupštine **Glavnog grada Podgorica**, održanoj 25. jula 2019, usvojen je "Akcioni plan zaštite od buke za teritoriju Glavnog grada Podgorica i opštine u okviru Glavnog grada Golubovci do 2024. godine".

Pomenuti Plan izrađen je u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl. list CG“ br. 28/11, 01/14 i 02/18), u cilju upravljanja bukom u životnoj sredini koja se generiše od izvora prepoznatih u Strateškoj karti buke i sa njima povezanim štetnim uticajima na ljudsko zdravlje. Implementacija Plana doprinijeće stvaranju boljih uslova za komforniji život u urbanim sredinama i pored izvora koji generišu nivoe buke koji mogu da remete svakodnevne aktivnosti i zdravlje građana, a naročito posebno osjetljivih (ranjivih) kategorija stanovništva.

Prilikom izrade Akcionog plana razmatran je niz standardnih mjera za smanjenje buke, vršena analiza, kao i proračun njihove efikasnosti. Mjere zaštite od buke koje su razmatrane za svaku od lokacija su:

- opšte ozelenjavanje i dodatno ozelenjavanje uz izvore buke,
- postavljanje barijera za zaštitu od buke (uglavnom za buku generisanu od željezničkog saobraćaja),
- zamjena postojeće asfaltne podloge podlogom koja ima bolja akustička svojstva – tihi asfalt,

- „soundscape“ tehnika za očuvanje tihih zona,
- ograničenje brzine kretanja vozila.

Za svaku od mjera je vršen ponovni proračun nivoa buke, nakon čega je vršen odabir najpovoljnije mjere.

Kao glavne nosioce implementacije mjera zaštite od buke na prioritetnim područjima upravljanja bukom, Plan prepoznaje dvije „gradske jedinice“: Agenciju za izgradnju i razvoj Podgorice i JP Zelenilo.

Sprovođenje aktivnosti je predviđeno fazno, prema iskazanim prioritetima i raspoloživim finansijskim sredstvima, uzevši u obzir vrijednosti indeksa buke pojedinih područja:

- Kratkoročno: sprovođenje u roku 1-3 godine od dana donošenja Akcionog plana,
- Srednjoročno: sprovođenje u roku 4-7 godina od dana donošenja Akcionog plana,
- Dugoročno: sprovođenje u roku 7-10 godina od dana donošenja Akcionog plana.

Takođe, Programom monitoringa životne sredine 2020-2021. predviđeno je da se u Glavnom gradu uspostavi sistem monitoringa buke. U skladu sa planom Glavnog grada, a imajući u vidu zaključke date u *Akcionom planu* (da najveći uticaj na stanovništvo dolazi od buke drumskog saobraćaja), monitoring nivoa buke u 2020. godini će se pratiti na deset (10) rezidentnih lokacija (najveći broj izloženih ljudi). Mjerenja će se vršiti u dva ciklusa, ljetnjem i zimskom (zbog različitog opterećenja saobraćajnica tokom ta dva perioda usljed turističke sezone, meteoroloških prilika itd.), kontinuirano 4 dana (za svaku lokaciju) i to u periodu od četvrtka do utorka, na visini od 4 m. Na takav način dobiće se informacije o nivoima buke za vrijeme radnih dana, kao i tokom vikenda, i to na visini na kojoj je vršen proračun nivoa buke prilikom izrade *Strateške karte*.

U izvještajnom periodu u **Opštini Kotor** izrađen je pothodnik, koji će omogućiti smanjenje saobraćajne gužve i samim tim (s obzirom na manje zadržavanje vozila) i smanjenje nivoa buke.

Dugoročne mjere za zaštitu od buke u životnoj sredini sprovedene su kroz Prostorni urbanistički plan **Opštine Herceg Novi** u kojem su date posebne mjere zaštite od buke kroz pravilno planiranje prostora, izgradnju objekata, izgradnju saobraćajnica i zaštitnih zelenih barijera duž saobraćajnica i oko stambenih objekata.

Određene su akustične zone na teritoriji **Opštine Mojkovac**, kako bi se mogle primjenjivati mjere zaštite od buke pravilnim planiranjem namjene prostora, u fazi projektovanja građevinskih objekata, kao i prilikom određivanja lokacije pomoćnih objekata. Lokalna samouprava u skladu sa svojim mogućnostima vrši izgradnju vertikalnih zaštitnih zidova duž saobraćajnica i hortikulturno uređenje pojasa duž saobraćajnica.

Spriječavanje pojačanog nivoa buke sprovodi se i kroz smjernice iz lokalnih planskih dokumenata. U toku su Izmjene i dopune Prostorno urbanističkog plana **Opštine Kolašin**,

u kojem se, između ostalog traže smjernice za izgradnju nove gradske zaoblizanice, imajući u vidu da će se puštanjem u opticaj novoizgrađenog puta i tunela Kolašin-Berane, povećati frekvencija saobraćaja motornih vozila kroz grad.

Mjere zaštite od buke propisuju se prilikom projektovanja i izdavanja potrebnih dozvola i saglasnosti iz oblasti izgradnje objekata, kao i sprovođenjem postupaka strateške i procjene uticaja na životnu sredinu. U toku je izrada Nacrt odluke o komunalnom redu koja, između ostalog, predviđa podizanje, uređenje i održavanje javnih zelenih površina u službi estetike i zaštite od buke u životnoj sredini.

Opština Rožaje je 2015. sprovela proceduru u donošenju dva detaljna urbanistička plana, DUP "Ibarac" i DUP "Suho Polje". Prostorno rješenje pomenutih DUP-ova rađeno je na osnovu principa očuvanja životne sredine. Za osnovne zahtjeve sa ovog stanovišta uzeti su: racionalno korišćenje građevinskog područja, optimalan odnos izgrađenog i slobodnog prostora, racionalno korišćenje voda, smanjenje zagađenja voda, zemljišta i vazduha uvođenjem adekvatne infrastrukture, planiranje aktivnosti na prostoru DUP-a koje ne ugrožavaju životnu sredinu i planiranje potrebne količine zelenila. Zelenilo uz saobraćajnice predstavlja bitan segment uređenja prostora jer: vizuelno, prostorno i higijenski odvaja saobraćaj od stambenih cjelina. U pomenutim DUP-ovima navedeno je da se u svrhu planirane namjene prostora preporučuje sadnja drvoreda. Međutim, zbog profila saobraćajnica preporuka je da se unutar urbanističkih parcela, između regulacione i građevinske linije, izvrši tzv. dogradnja drvoreda.

U **Opštini Žabljak** prostorno urbanističkom dokumentacijom predviđene su mjere zaštite od buke u fazi projektovanja građevinskih objekata.

Sastavni dio projektne dokumentacije na osnovu koje se vrši prijava radova i izdaje građevinska dozvola je i proračun fizike zgrade, u okviru kojeg je i proračun zaštite od buke u **Opštini Pljevlja**. Zastupljena su hortikulturna uređenja pojasa duž saobraćajnica, što je obuhvaćeno i planskom dokumentacijom.

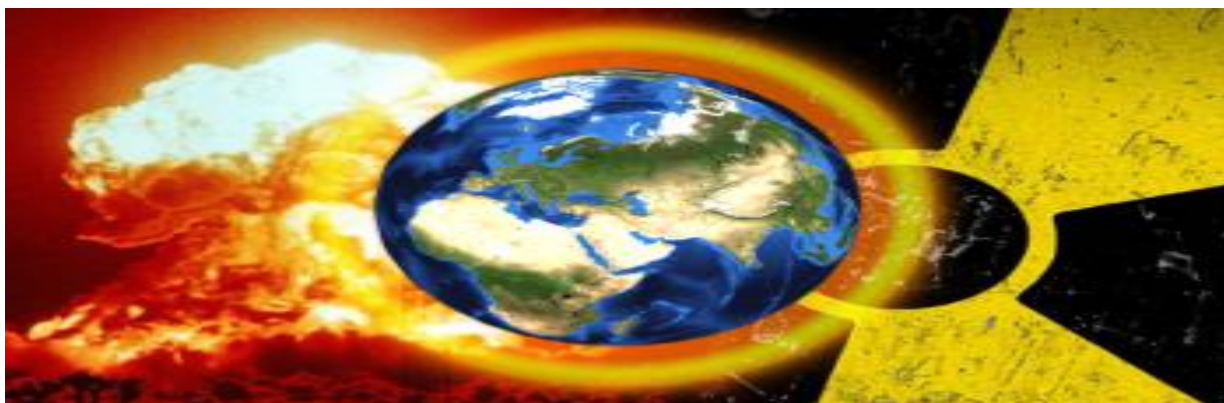
Prilikom donošenja Urbanističko tehničkih uslova, **opština Berane** nalaže mjere zaštite od buke. Opština Berane, u saradnji sa komunalnim preduzećem, ozelenjavanjem radi na uređenju pojasa duž najprometnijih saobraćajnica u gradu, kao i kružnih tokova.

U **opštini Danilovgrad** izvršeno je ozelenjavanje pojasa duž saobraćajnica u užem gradskom jezgri i dijelu državnih puteva koji se protežu na teritoriji opštine Danilovgrad.

Sekretarijat za uređenje prostora i zaštitu životne sredine **Prijestonice Cetinje** stavlja poseban akcenat na zaštitu od buke u Planovima i Projektima, uključujući izdavanje Urbanističko-tehničkih uslova, a posebno u Elaboratima procjene uticaja na životnu sredinu, poštujući Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini („Sl.list CG“, br. 28/11, 01/14, 02/18) i Odluku o utvrđivanju akustičkih zona sa kartom akustičkog zoniranja u Prijestonici Cetinje („Sl..list CG-o.p.“, br. 15/13).

Za teritoriju **opštine Tivat** postoji važeća Odluka o utvrđivanju akustičnih zona na teritoriji Opštine Tivat („Sl. list CG-opštinski propisi“, br.43/17), koja se primjenjuje prilikom planiranja namjene prostora, odnosno tokom realizacije planskih dokumenata. Takođe, kroz plansku dokumentaciju i dokumentaciju iz oblasti zaštite životne sredine date su smjernice za zaštitu od buke, a takođe su predviđena i rješenja za zaštitu od buke kroz regulaciju saobraćaja, primjenu različitih oblika zasnivanja i njegovanja zelenih površina i sl.

VIII) RADIOAKTIVNOST U ŽIVOTNOJ SREDINI

*U oblasti radioaktivnosti u životnoj sredini, u izvještajnom periodu za realizaciju su predviđene **3 mjere**. Od toga su 2 mjere nerealizovane, a 1 mjera je u fazi realizacije.*

Mjera 8.1: Izračunati efektivnu dozu radiološke izloženosti stanovništva, a na osnovu rezultata ispitivanja

Rok i nosioci: Aktivnost je neophodno sprovesti do 2023. od strane AZPŽS.

Status: Nerealizovano

Efektivnu dozu radiološke izloženosti stanovništva na osnovu rezultata ispitivanja Programa monitoringa radioaktivnosti u životnoj sredini nije moguće adekvatno izračunati, jer ne postoje podaci koji bi vodili ka validnom rezultatu, odnosno Program ne sadrži dovoljno uzoraka različitih namirnica, pa nije moguće dati validan rezultat u obliku efektivne doze za prosječnog stanovnika Crne Gore. Osim toga, u AZPŽS treba jačati kadrovske kapacitete iz oblasti fizike koji će raditi na poslovima monitoringa radioaktivnosti, kao i povećati iznos opredijeljenih sredstava za ovaj monitoring, sa većim brojem uzoraka po vrsti namirnica i povećanim brojem različitih namirnica.

Mjera 8.2: Usaglasiti nacionalno zakonodavstvo sa EU propisima

Rok i nosioci: Aktivnost je neophodno sprovesti do 2023. od strane MORT-a.

Status: U fazi realizacije

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 16.01.2020. utvrdila Predlog zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti i dostavila ga 4.02.2020. Skupštini Crne Gore na razmatranje i donošenje. U Predlog zakona transponovano je 11 Direktiva Savjeta EU, jedna Odluka i jedna Uredba Savjeta EU. Osim toga, u Predlog zakona transponovane su pojedine odredbe 26 potvrđenih međunarodno-pravnih instrumenata, a prilikom izrade korišćene su mnoge publikacije Međunarodne agencije za atomsku energiju iz oblasti sigurnosti i bezbjednosti, kao i publikacije Međunarodne komisije za zaštitu od jonizujućih zračenja.

Predviđeno je da ovaj zakon počne sa primjenom 1. juna 2023. U završnim odredbama utvrđeno je da će se podzakonski propisi za njegovo sprovođenje donijeti u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona (112 pravnih osnova za podzakonska akta i tematska dokumenta, Zakon o odgovornosti za nuklearnu štetu). Svjesni kompleksnosti obaveza koje novi Zakon nameće, procijenjeno je da je period od tri godine potreban, ne samo za donošenje podzakonskih akata koji će omogućiti implementaciju istog, nego je to i period koji je potreban privrednim subjektima da se pripreme na način da ispune sve obaveze koje ovaj Zakon za njih predviđa. Pored navedenog, potrebno je naglasiti potrebu za jačanjem kadrovskih kapaciteta u ovoj oblasti, kako bi se sprovele sve planirane, a posebno kompleksne aktivnosti, u oblasti zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti.

Mjera 8.3: Kontinuirano prikupljati statističke podatke o prosječnim prehrambenim navikama stanovništva u Crnoj Gori u cilju ocjene izloženosti populacije u Crnoj Gori

Rok i nosioci: Aktivnost je neophodno sprovoditi kontinuirano od strane Uprave za statistiku (MONSTAT).

Status: Nerealizovano

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji navedene mjere, jer Uprava za statistiku-MONSTAT nema kapaciteta da realizuje navedeno istraživanje. S tim u vezi, zadužuju se: Uprava za statistiku-MONSTAT, AZPŽS, MORT i MN da do 2023. kreiraju način i uslove u kojima će se vršiti prikupljanje statističkih podataka o prosječnim prehrambenim navikama stanovništva u Crnoj Gori, u cilju ocjene izloženosti populacije jonizujućim zračenjima.

IX) ZEMLJIŠTE

*U oblasti zemljišta u izvještajnom periodu za realizaciju su predviđene **2 mjere**. Od toga je 1 mjera nerealizovana, a 1 se kontinuirano realizuje.*

Mjera 9.1: Inicirati donošenje potrebnih propisa u oblasti zaštite zemljišta

Rok i nosioci: Aktivnosti je bilo neophodno sprovesti od strane AZPŽS tokom 2020. godine.

Status: Nerealizovano

U izvještajnom periodu nije bilo aktivnosti na realizaciji ove mjere. S tim u vezi, zadužuju se MPRR, MORT i AZPŽS da u 2021. godini razmotre mogućnost unaprijeđenja pravnog okvira u ovoj oblasti.

Mjera 9.2: Nastaviti sa realizacijom monitoringa zemljišta

Rok i nosioci: Aktivnosti je potrebno sprovoditi kontinuirano od strane AZPŽS.

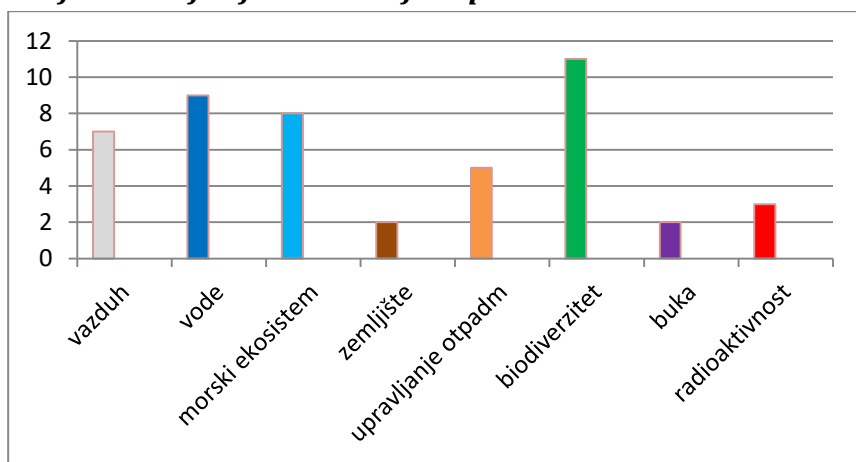
Status: Kontinuirano se realizuje

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine kontinuirano realizuje godišnji monitoring zemljišta. U cilju utvrđivanja sadržaja opasnih i štetnih materija u zemljištu, u 2019. godini izvršeno je uzorkovanje i analiza zemljišta sa 33 lokacije, u 10 gradskih naselja u Crnoj Gori (Berane, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Pljevlja, Podgorica, Tivat, Ulcinj i Žabljak).

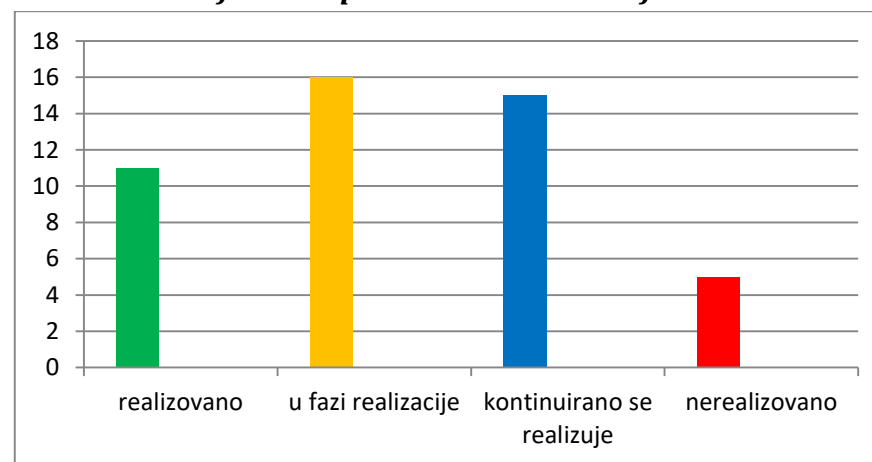
X) ZAKLJUČAK

U izvještajnom periodu (2019–2020.), praćene su aktivnosti na realizaciji **47 mjera** iz sljedećih oblasti: vazduh (7 mjera), vode (9 mjera), morski ekosistem (8 mjera), zemljište (2 mjere), upravljanje otpadom (5 mjera), biodiverzitet (11 mjera), buka (2 mjere) i radioaktivnost u životnoj sredini (3 mjere). Najveći broj mjera (11) odnosi se na oblast Biodiverzitet, što je i prikazano na *Grafiku br. 1*.

Grafik 1: Broj definisanih mjera po oblastima

Grafik 2: Stepen realizovanosti mjera

Od ukupnog broja mjera (47), u cjelosti je realizovano 11 mjera, u fazi realizacije je 16 mjera, 15 mjera se u kontinuitetu realizuje, dok je 5 mjera nerealizovano, što je prikazano na *Grafiku br.2*. Ovaj rezultat je veoma zadovoljavajući, budući da većina mjera iz oblasti životne sredine ima kontinuirani karakter u realizaciji, što ukazuje na zaključak da se uglavnom sve Akcionim planom predviđene mjere sprovode.